

OTTAISINKO FM-LAITTEEN, ÄIDIN VAI TULKIN MUKAAN HARRASTUKSEEN?

Kyselytutkimus 1–16-vuotiaiden kuulovammaisten lasten ja nuorten
harrastuksista ja tulkin käytöstä harrastusten aikana

Noora Harjula

Opinnäytetyö, kevät 2015

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus

Tulkki (AMK)

TIIVISTELMÄ

Harjula, Noora. Ottaisinko FM-laitteen, äidin vai tulkin mukaan harrastukseen? Kyselytutkimus 1–16-vuotiaiden kuulovammaisten lasten ja nuorten harrastuksista ja tulkin käytöstä harrastusten aikana. Kevät 2015, 54 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus, tulkki (AMK).

Opinnäytetyössä tutkittiin 1–16-vuotiaiden kuulovammaisten lasten ja nuorten harrastuksia. Tavoitteena oli selvittää, käyttäkö kohderyhmä tulkkia harrastuksissaan.

Opinnäytetyö toteutettiin kyselytutkimuksena syksyllä 2014. Kyselylomake tehtiin sähköisesti Webropol-ohjelman avulla. Sähköinen linkki jaettiin muutamille kuulovammaisille tarkoitettujen yhdistysten jäsenille, jotka jakoivat linkkiä edelleen kohderyhmään kuuluvien tietoisuuteen. Linkkiä jaettiin ainakin Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liiton, Kuuloavaimen ja Kuulovammaisten Lasten Tuki ry:n Facebook- ja kotisivuilla. Kyselyn vastaajina toimivat lasten ja nuorten vanhemmat.

Kyselyyn vastasi 56 henkilöä. Opinnäytetyön tulokset koostuvat 49 vastauksesta, koska seitsemän vastausta tuli kohderyhmän ulkopuolelta. Henkilöt, joiden ikä on ilmoitettu 16-vuotiaaksi ja jotka käyvät vielä 9. luokkaa, on otettu tuloksissa huomioon. Näin ollen he kuuluvat kohderyhmään peruskouluikäisiin ja alle kouluikäisiin.

Vastauksissa selvisi, että 90 % kohderyhmästä ei käyttänyt tulkkia harrastuksensa aikana. Tämä saattaa johtua siitä, että suurin osa kyselyyn vastaajien lapsista ja nuorista oli sisäkorvaistutteen käyttäjiä. He pärjäsivät harrastuksissa kuulemisen apuvälineen kanssa, tai heillä saattoi olla muita selviytymiskeinoja.

Ryhmien keskuudessa ei ilmennyt harrastuslajeja, jotka olisivat olleet vain tietyn ryhmän suosiossa.

Asiasanat: harrastukset, kuulovammaiset, lapset, nuoret, viittomakielentulkit

ABSTRACT

Harjula, Noora. Shall I bring FM system, mom or interpreter with me to the leisure interest? Survey of leisure interests and usage of interpreting services among 1–16 year old hearing-impaired children. 54 p., 2 appendices. Language: Finnish. Spring 2015.
Diaconia University of Applied Sciences. Degree programme in Sign Language and Interpreting. Degree: Interpreter

The aim of the thesis was to examine leisure interests among 1–16 year old hearing-impaired children and find out if they use a sign language interpreter during the leisure interest.

The data of the study was gathered by an electronic Webropol-survey. The link to the questionnaire was sent via email to some members of different associations for the Deaf and Hard of Hearing. The link was shared at least on the website of the Finnish Association of Parents of deaf and Hard of Hearing Children, Kuuloavain, service for parents of hearing-impaired children and Kuulovammaisten Lasten Tuki ry, interest group of hearing-impaired children.

A total of 56 families replied to the questionnaire. The thesis results included responses from 49 families. Some of the respondents were excluded since they did not belong to the target group of the survey. The majority of the target group was cochlear implant users.

The study results indicated that 90 % of the target group did not use a sign language interpreter during leisure interest. It can be concluded that the reason of the result was because the majority of the target group was cochlear implant users. They get along with cochlear implant thus they do not need to use an interpreter to communicate with others. The results do not indicate that hearing-impaired children have the same leisure interest. Leisure interests divided in to many different interests amongst themselves.

Key words: leisure interest, hearing-impaired children, sign language interpreter

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 KUULOVAMMAISUUS JA KUULEMISEN APUVÄLINEET.....	8
2.1 Kuulovammaisuuden ja kuurouden käsitteet	9
2.2 Kuulolaitteet ja muut kuulemisen apuvälineet.....	11
3 LAPSI TULKIN ASIAKKAANA	15
3.1 Lapsen oikeus tulkkauspalveluun.....	15
3.2 Tulkin tehtävät	17
3.3 Kuulovammaisten lasten tulkkringit	17
3.4 Tulkin sijoittuminen	18
4 HARRASTUKSET JA VERTAISRYHMÄT	19
4.1 Kerho- ja harrastustoiminnan merkitys	19
4.2 Liikuntaharrastusten merkitys	20
4.3 Musiikkiharrastusten merkitys	21
4.4 Ystävät ja aikuiset harrastuksen tukena	22
5 KYSELYTUTKIMUS KUULOVAMMAISTEN LASTEN JA NUORTEN HARRASTUKSISTA	23
5.1 Aineiston keruumenetelmä	23
5.2 Aineiston keruun arviointi	24
6 KOHDERYHMÄN ESITTELY.....	26
6.1 Vastaajien määrä	26
6.2 Kohderyhmän identiteetti ja sukupuolijakauma	27
7 HARRASTUKSET JA TULKIN KÄYTTÖ.....	29
7.1 Tulkin käyttö	30
7.1.1 Syitä, miksi tulkkia ei käytetty harrastuksissa	31
7.1.2 Tulkin käyttö harrastuksissa.....	34
7.2 Vertaisryhmien vaikutus harrastuksen aloittamispäätökseen	36

7.3 Harrastusten määrän sopivuus lapsen ja nuoren vapaa-ajassa	37
7.4 Lasten ja nuorten toiveharrastukset	38
8 POHDINTA	40
LÄHTEET	42
LIITTEET	49
LIITE 1: Kyselylomake	49
LIITE 2: Kyselylomakkeen saatesanat	54

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössäni tutkin 1–16-vuotiaiden kuulovammaisten lasten ja nuorten harrastuksia. Tavoitteena on selvittää, käyttävätkö lapset ja nuoret tulkkia harrastusten aikana. Kuulevista lapsista ja nuorista tehdään usein erilaisia koulunkäyntiin ja vapaa-aikaan liittyviä tutkimuksia sekä barometrejä (esimerkiksi Tilastokeskus). Kuulovammaisiin liittyviä vapaa-ajan tutkimuksia ei ole tehty kovinkaan monta. Aikaisemmat tutkimukset koskevat useimmiten sisäkorvaistutteen käyttäjiä. Suurin osa näistä tutkimuksista käsittelee puheen havaitsemista ja puhutun kielen kehitystä. Osa tutkimuksista tarkastelee myös sisäkorvaistutelaisten ja ympäristön kommunikaatiomenetelmiä. (Välimaa & Lonka 2010, 129, 130.)

Kiinnostuin aiheesta sen ajankohtaisuuden ja tiedon puutteen vuoksi. Mielestäni tarvitaan tietoa kuulovammaisten lasten ja nuorten harrastuneisuudesta. Kaikilla lapsilla tulee olla yhdenvertainen mahdollisuus harrastuksiin sekä erilaisiin kulttuuri- ja taideaktiviteetteihin lapsiryhmästä huolimatta (Kiili & Pollari 2012, 22). Mielenkiintoisinta on tarkastella tilanteita, joissa lapsi tai nuori ei käytä tulkkia harrastuksensa aikana.

Opinnäytetyöni tavoite on, että sen avulla tulkkaukspalveluiden tuottajat, Kansaneläkelaitos (Kela) ja kunnat sekä muut aiheesta kiinnostuneet saisivat tarvittavaa tietoa kuulovammaisten lasten ja nuorten suosimista harrastuksista ja tulkin käytön tarpeesta. Tarkoitukseni on tuoda esille tulkin käytön hyöty tilanteessa, jossa vanhemmat tai lapsi eivät ole aktiivisia tulkin käyttäjiä. Haluan osoittaa työlläni sen näkökulman, että tulkkia voi käyttää missä harrastuksessa tahansa. Tulkkauksilanteen sujuvuuteen tarvitaan kaikkien osallistujien yhteistyötä: lapsen tai nuoren, harrastuksen ohjaajan, vanhempien ja tulkin välistä yhteistyötä. Kaikilla osallistujilla on kuitenkin sama tavoite: harrastustilanne onnistuu mahdollisimman sujuvasti. Lisäksi haluan tuoda esille harrastukset, joita kuulovammaiset lapset ja nuoret harrastavat. Toivon tämän auttavan tulkin työhön kuuluvaa valmistautumista. Työni avulla tulkki saa selville työalueensa harrastukset, joita kuulovammaiset lapset ja nuoret harrastavat. Näin he voivat etukäteen tutustua kyseiseen sanastoon ja olla valmiita, jos tulkkauksilaus tulee lyhyellä varoitusajalla.

Aikaisempia tutkimuksia ovat esimerkiksi Kiilin ja Pollarin 2012 tekemä lapsivaltuutetun toimiston julkaisu kuurojen ja huonokuuloisten lasten vuorovaikutuksesta ja hyvinvoinnista sekä Martikaisen ja Rainõn (2014) tutkimus tulkin tarpeesta. Martikaisen ja Rainõn tutkimuksen kohteena ovat sisäkorvaistutteen käyttäjät ja heidän tarpeensa tulkkauspalveluun. Käytän molempia tutkimuksia opinnäytetyöni lähteinä ja vertailen joiltakin osin Martikaisen ja Rainõn tutkimuksen tuloksia opinnäytetyöni tuloksiin. Martikaisen ja Rainõn tutkimuksen lisäksi sisäkorvaistutelapsia ja -nuoria koskevia tutkimuksia ovat esimerkiksi Australiassa tehty tutkimus sisäkorvaistutelasten ja -nuorten kommunikoinnista ja viittomien merkityksestä heidän elämässään sekä suomalainen pitkäaikaistutkimus sisäkorvaistutelasten oppimisesta, sosiaalisten taitojen kehittämisestä ja identiteettistä esiopetuksesta nuoruusikään (Hyde & Punch 2011, 535; Sume 2010, 191). Vertailen tuloksiani myös näihin tutkimuksiin luvussa 7.2.

Pirkko Mikkonen on selvittänyt pro gradu -tutkielmassaan viittomakielentulkin roolia kuuron lapsen vuorovaikutustilanteissa. Tutkielmassa käsitellään lyhyesti myös tulkkaustilanteita, joissa kuurot lapset käyttivät tulkkia. (Mikkonen 2000, 2). Vertailen tilanteita saamiini tuloksiin luvussa 7 *Harrastukset ja tulkin käyttö*.

2 KUULOVAMMAISUUS JA KUULEMISEN APUVÄLINEET

Koko väestöstä 15 %:lla on jonkinasteinen kuulovamma. Iän myötä heikkenevä kuulo on selvästi yleisin kuulovamma, kun taas pienten lasten vaikeat kuulovammat ovat suhteellisen harvinaisia. Kuulovammaisista lapsista suurin osa on lievästi tai keskivaikeasti kuulovammaisia. (Sorri 2000, 78; Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ry 2015a.)

Noin 60 % lasten kuulovammoista aiheutuu perimästä. Muita syitä voivat olla sikiöaikaiset häiriöt, sairaudet esimerkiksi kroonisiksi muodostuneet korvatulehdukset, otoskleroosisairaus ja Menieren tauti tai päähän kohdistuvat vammat. Huonokuuloisuutta aiheuttavia vaurioita voivat olla esimerkiksi meluvauriot. (Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ry 2015a; Jauhiainen 2007, 42–48.)

Suomessa joka tuhannes lapsi syntyy kuulovammaisena (Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ry 2015a). Suomessa syntyy vuosittain 60 keskivaikeasti tai vaikeasti kuulovammaista lasta. Heistä yli 95 % syntyy vanhemmille, joiden kuulo on normaali ja jotka käyttävät puhuttua kieltä kommunikoidessaan muiden kanssa. (Kuuloliitto ry 2012; Satakieliohjelma 2013.)

Kuulovammaisille henkilöille on kehitetty erilaisia kuulemisen apuvälineitä, joista tärkeimpiä ovat kuulolaitteet (Kronlund 2000, 328). Noin 3000 kuulolaitetta käytävää kuulovammaista lasta käy Suomessa perusopetusta. Lisäksi on lapsia ja nuoria, joilla on lievä kuulon alenema toisessa tai molemmissa korvissa. (Kuuloliitto ry 2011.)

On tärkeää, että vanhemmat ja kuulovammaisen lapsi saavat apua kommunikointiin mahdollisimman nopeasti. Näin edistetään lapsen kielenkehitystä ja tunneperäistä kasvua. (Riksförbundet DHB i.a.) Puutteellinen kielenkehitys vaikuttaa koko kuulovammaisen lapsen elämään, kokonaiskehitykseen, koulunkäyntiin ja myöhemmin ammatin saamiseen (Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 32).

2.1 Kuulovammaisuuden ja kuurouden käsitteet

Lääketieteellisestä näkökulmasta tarkasteltuna kuulovammaisuus jaetaan lieviin, keskivaikeisiin, vaikeisiin ja erittäin vaikeisiin kuulovammoihin (Sorri 2000, 80). Arkikielessä kuulovammaisella tarkoitetaan kaikkia kuulovammaisten ryhmiin kuuluvia henkilöitä: kuuroja, kuuroutuneita ja huonokuuloisia (Kiili & Pollari 2012, 27).

Huonokuuloinen on henkilö, jolla on kuulonalenema. Hän käyttää kuulokojetta kuulemisen apuvälineenä. (Laurén 2006, 199.) Huonokuuloinen voi kommunikoida monin eri tavoin. Hän puhuu esimerkiksi suomea tai ruotsia sekä käyttää kuulemisen tukena huulilta lukua. Huonokuuloinen voi käyttää myös viitottua puhetta tai viittomakieltä. (Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2013.) Keskeistä lääketieteellisestä näkökulmasta tarkasteltuna on se, miten huonokuuloinen kuulee ja mitä seurauksia kuulon alenemalla on (Kalela 2006, 38).

Huonokuuloisuuden tarkastelu sosiokulttuurisesta näkökulmasta on haastavaa ryhmän lukumäärän ja heterogeenisuuden vuoksi. Heterogeenisuudella tarkoitan ryhmän sisäisiä erilaisuuksia esimerkiksi identiteetissä ja kommunikaatitavoissa sekä kuulonaleneman vaihtelussa. Kalela ryhmittelee huonokuuloiset kolmeen ryhmään siten, kuin he kokevat identifioituvan eri ryhmiin. Nämä ryhmät ovat valtaväestöön identifioituneet huonokuuloiset (VAVA), viittomakielisiksi identifioituneet huonokuuloiset (VIVI) ja kulttuurisesti huonokuuloiset (KUHU). (Kalela 2006, 49.)

VAVA-ryhmällä tarkoitetaan huonokuuloisia, jotka ovat identifioituneet lähes täysin valtaväestöön, kuuleviin. Kommunikointi perustuu tämän ryhmän huonokuuloisilla kuuloon ja puheeseen. He eivät yleensä käytä tai osaa viitottua puhetta, viittomakieltä tai muita manuaalisia kommunikointimenetelmiä. (Kalela 2006, 49–50.)

VIVI-ryhmään kuuluvilla huonokuuloisilla on aktiivisia yhteyksiä valtaväestöön, mutta heidän lähimmät suhteet muodostuvat kuurojen yhteisön jäsenien kanssa.

He ovat identifioituneet viittomakielisiksi. Kommunikointi valtaväestön kanssa tapahtuu puheella, mutta ryhmän huonokuuloisten ja kuurojen kanssa kommunikoidaan ensisijaisesti viittomakielellä. Viittomakielen ja puheen taito mahdollistaa vuorovaikutuksen kahdessa eri kulttuurissa. (Kalela 2006, 51.)

KUHU-ryhmällä tarkoitetaan kulttuurisesti huonokuuloisia eli huonokuuloisia, jotka ovat samaistuneet kaltaisiinsa (Kalela 2006, 85). Sosiaalisissa tilanteissa kommunikaatio tapahtuu pääosin kuulon ja puheen avulla. Kuitenkin osa käyttää viitottua puhetta oman ryhmänsä jäsenten kanssa ja osa viittomakieltä viittomakielisten kanssa. KUHU-ryhmään kuuluvat huonokuuloiset ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa omaan ryhmäänsä kuuluvien kanssa. Ryhmä koetaan tärkeäksi yksilöllisyyden eli ryhmään kuulumisen ja samankaltaisuuden vuoksi sekä ryhmän päämäärien ja yhteisten etujen ajamisen kautta. (Kalela 2006, 51.)

Kalela toteaa pro gradu -tutkielmassaan, että huonokuuloisten jako kolmeen ryhmään on vahva yleistys, mutta ne ovat kuitenkin onnistuneita yleiskuvauksia. Huonokuuloisia tutkittaessa ryhmittely on keino yksinkertaistaa huonokuuloisiin liittyviä piirteitä. (Kalela 2006, 52–53.)

Kuuro on kieli- ja kulttuurivähemmistöön kuuluva henkilö (Jokinen 2000, 79). Hän on syntymästään kuuro tai menettänyt kuulonsa varhaislapsuudessa. Kuuro ei saa puheesta selvää kuulolaitteen avulla vaan voi korkeintaan kuulla puheen piirteitä ja kovia ääniä. (Kuuloliitto ry 2009a; Lonka & Linkola 2003, 121.)

Kuuro lapsi käyttää ensikieltään viittomakieltä vuorovaikutuksessaan vanhempien ja tuttavien kanssa. Hänelle viittomakieli on tapa ilmaista itseään ja ymmärtää hänelle esitetyt asiat. Lapsi käyttää viittomakieltä ikätasoaan vastaavalla tavalla. Kuuroilla lapsilla ja nuorilla toinen kotimainen kieli on puhuttu ja/tai kirjoitettu suomen tai ruotsin kieli. (Jokinen & Martikainen 2000, 241–242.)

Sorriin mukaan kuuro- tai kuurous-käsitettä ei pidä käyttää puhuttaessa kuulovamman vaikeusasteesta. Kuuro- tai kuurous-käsite kuuluu sosiokulttuuriseen kontekstiin. (Sorri 2000, 80.)

Viittomakieli tunnustettiin perustuslaissa vuonna 1995. Viittomakielen tunnustamisen myötä kuurojen yhteisön identiteetti kieli- ja kulttuuriryhmänä on vahvistunut. Kuurous tulee esille sosiokulttuurisessa näkökulmassa kielenä, kulttuurina ja yhteisönä. Kuurojen yhteiset kokemukset, historia ja elämäntapa sitovat heitä vahvasti yhteen. (Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 5–9; Jokinen & Martikainen 2000, 242.)

Eduskunta hyväksyi 12.3.2015 viittomakielilain, joka edellyttää viittomakielisiä koskevan lainsäädännön tarkastelua ja kehittämistä. Uuden lain avulla pyritään seuraamaan lain vaikutuksia viranomaisiin ja viittomakielisten oikeuksiin. Kuurojen Liitto iloitsee lain läpimenosta, koska siinä viittomakieliset nähdään aidosti kieli- ja kulttuuriryhmänä. (Kuurojen Liitto 2015.)

Kuurot eivät koe itseään vammaisiksi, koska voivat elää ongelmitta ryhmänsä kesken. Tämän vuoksi kuurojen yhteisössä pidetään soveliaampana sanoa kuuroa kuuroksi tai viittomakieliseksi kuin esimerkiksi kuulovammaiseksi tai kuuromykäksi. (Kuurojen Liitto & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 16–17.)

Opinnäytetyössäni tarkastelen kuulovammaisuutta, kuuroutta ja huonokuuloisuutta sosiokulttuurisesta näkökulmasta. Mielestäni kyseisestä näkökulmasta tarkasteltuna kuulovammaisuus, kuurous ja huonokuuloisuus nähdään laajana kokonaisuutena, kun taas lääketieteellisesti tarkasteltuna käsitteet nähdään vain vammaan perustuvana. Sosiokulttuurisessa näkökulmassa kuulovammaisuus nähdään yksilönä vammaan katsomatta, koska siinä korostetaan ryhmän omaa kieltä ja kulttuuria sekä yhteisöä (Kuurojen Liitto & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 16; Jokinen 2000, 88).

2.2 Kuulolaitteet ja muut kuulemisen apuvälineet

Kuulolaite on vahvistin, joka vahvistaa puhetta ja ympäristön ääniä (Jauhiainen 2007, 75). Ne auttavat huonokuuloisia hyödyntämään jäljellä olevaa kuuloa. Kuulolaite helpottaa huonokuuloisia selviytymään arkielämän tilanteista, mutta sillä ei voi saavuttaa normaalia kuuloa. (Kuuloliitto ry 2009b.) Kuulolaitteita on nykyään

monia eri malleja: korvantauskoje (yleisin käytössä oleva kuulolaite), korvakäytäväkoje, taskukoje ja kommunikaattori (Kuuloliitto ry 2009c).

Kuulolaitteeseen kuuluu mikrofoni, vahvistinpiiri virtalähteineen (yleensä paristo) ja kuuloke. Kuulolaitteiden vahvistusominaisuuksia voidaan valita ja säätää yksilöllisesti kuulokynnyksen aleneman korvaamiseksi. (Jauhiainen 2007, 78.)

Kuulolaitteen tekniset ominaisuudet mahdollistavat kuulolaitteen käytön erilaisissa ääniympäristöissä. Lähes kaikissa kuulolaitteissa on sähkömagneettinen kela induktiiviseen kuunteluun. Tämä tarkoittaa sitä, että induktiivisen kuuntelun kautta ääni siirtyy langattomasti magneettikentän välityksellä äänilähteestä kuulolaitteeseen. Siirto ei aiheuta häiritseviä sivuääniä kuulolaitteessa. Tällaista induktiivista kuuntelumahdollisuutta voi hyödyntää yhdessä apuvälineiden kanssa, esimerkiksi television tai julkisissa tiloissa kuuntelemiseen. Julkisissa tiloissa kuuntelu on mahdollista, jos paikassa on induktiivinen kuuntelujärjestelmä eli induktiosilmukka. Lasten kohdalla on olennaista muistaa, että kuulolaitetta ei saa kastella, joten sitä ei saa käyttää saunassa, suihkussa tai uudessa. (Kuuloliitto ry 2009d.)

Sisäkorvaistute on kuuroutuneille sekä vaikeasti ja erittäin vaikeasti kuulovammaisille tarkoitettu sähköinen kuulolaite, joka asennetaan leikkauksella. Sisäkorvaistuteleikkaus voidaan tehdä siinä tapauksessa, että tavallinen kuulolaite ei anna riittävää apua ja leikattavalla on toimiva kuulohermo. (Kuuloavain 2015a; Välimaa & Lonka 2010, 128.) Sisäkorvaistutteella ei voida saavuttaa normaalia kuuloa eikä se näin ollen poista lapsen tai nuoren kuulovammaa. He kuulevat kuten huonokuuloiset, ja jos istutetta ei käytetä, lapsi tai nuori on kuuro. (Sume 2010, 199; Kuuloavain 2015a.) Sisäkorvaistute muuntaa äänen sähköiseksi signaaliksi. Se ei vahvista ääntä kuulolaitteen tavoin. (Kronlund 2000, 339.)

Ensimmäinen kuulonsa menettänyt lapsi sai leikkauksen avulla sisäkorvaistutteen Suomessa vuonna 1995 (Välimaa & Lonka 2010, 131). Sisäkorvaistutteen oli saanut 330 lasta vuoteen 2014 mennessä (Marianne Rintala, henkilökohtainen tiedonanto 10.2.2015). Vuosittain Suomessa tehdään noin 50–70 sisäkorvaistuteleikkausta, joista noin puolet lapsille. Sisäkorvaistuteleikkauksia tehdään

kaikissa yliopistollisissa sairaaloissa Helsingissä, Turussa, Tampereella, Kuopiossa ja Oulussa. (LapCi ry i.a.a.) Suomessa sisäkorvaistuteleikkauksen saaneiden lasten keski-ikä on noin 1 vuotta. Sisäkorvaistuteleikkaus on noin 95 % vaikeasti kuulovammaisten lasten ensisijainen hoitomuoto. (LapCi ry i.a.b.)

Sisäkorvaistutelasten ja -nuorten sekä heidän vanhempien ja muun ympäristön välinen kommunikointi on hyvin vaihtelevaa: puheesta viittomiin ja päinvastoin (Rainò 2012, 16). Vuorovaikutus lapsen ja hänen ympäristönsä välillä alkaa vakiintua viimeistään 2–3 vuoden jälkeen leikkauksesta (Martikainen & Rainò 2014, 8). Leikkauksen tavoitteena on mahdollistaa lapselle tai nuorelle puhutun kielen oppiminen kuulonvaraisesti sekä puheella kommunikoiminen. Sisäkorvaistutteen toimivuutta on kuitenkin mahdotonta ennustaa ennen leikkausta. (Satakieliohjelma 2013, 6.)

Sisäkorvaistute on vielä uusi ja tuore asia, joten Rainòn mukaan tällä hetkellä ei ole tietoa, missä määrin ja mitä kielimuotoja tulkkauksessa voisi käyttää istutteen saaneiden lapsilla ja nuorilla. Sisäkorvaistute tulee aiheuttamaan muutoksia kommunikointitavoissa, joka tulee näkymään myös tulkkauspalveluissa. Ne tulevat vaikuttamaan viittomakielen tulkkien toimenkuvaan ja tulkkipöytäpalveluiden sisältöihin. (Rainò 2012, 3, 16.)

FM-laite on radiotaajuuksilla toimiva kuulon apuväline. Se on tarkoitettu niihin tilanteisiin, joissa normaalin kuulolaitteen antama apu ei ole riittävä. FM-laitteesta käytetään myös nimitystä ryhmäkuuntelulaite. (Kuuloliitto ry 2009e.) FM-laite helpottaa lapsen keskittymistä esimerkiksi opettajan puheeseen, koska laite poistaa etäisyyden ja taustamelun vaikutuksen sekä parantaa puheen erotettavuutta (Kuuloavain.fi 2015b; Kuuloliitto ry 2009e). FM-laite on tarkoitettu päiväkotien, koulujen ja harrastuskäyttöön sen ryhmäkuunteluominaisuuden vuoksi (Kuuloavain.fi 2015c).

FM-laitteessa on aina lähetin ja vastaanotin. Lähetin poimii ääneen ja lähettää sen radiosignaalina vastaanottimeen. Vastaanotin on kiinnitetty kuulolaitteeseen tai ripustettu kaulaan. Esimerkiksi opetustilanteissa lapsi voi säätää vastaanottimen niin, että hän kuulee vain opettajan puheen tai sekä opettajan että muiden

oppilaiden puheen haluamallaan voimakkuudella. Häiritsevää taustamelua voi minimoida FM-laitteen lähettimessä olevan suuntaavan mikrofonin avulla. Laitteen käyttäjä voi itse säädellä mikrofonin toimintaa. (Kuuloliitto ry 2009e; LapCi ry i.a.c.)

3 LAPSI TULKIN ASIAKKAANA

Lapsella ja nuorella on oikeus ilmaista itseään niillä viestintätavoilla, joilla hän pystyy ilmaisemaan mielipiteensä (Kiili & Pollari 2012, 20). Kuurojen viestintätapa on viittomakieli. Kuulemisen apuvälineet mahdollistavat kommunikoinnin puhutulla kielellä. Niiden käyttäjät voivat kommunikoida myös viitotulla puheella tai viittomakielellä puheen lisäksi. (Esok.fi i.a.) Viittomakielen aseman parantuminen ja hyväksyminen kuuron lapsen ensikieleksi sekä tulkkauksen kehittyminen ovat mahdollistaneet lasten oikeuden käyttää tulkkia (Mikkonen 2000, 2).

Tässä luvussa tarkastelen lapsen oikeuksia tulkkaukseen sekä tulkin tehtäviä. Keskityn tarkastelemaan tulkin tehtäviä sellaisten tilanteiden näkökulmasta, jossa asiakkaana on lapsi. Lasten kanssa on tärkeää huomioida tilanteessa mukana olevien aikuisten roolit sekä kuka on vastuussa lapsesta.

Käsittelen myös tulkkirinkejä ja tulkin sijoittumista lapsiasiakkaan näkökulmasta. Tulkin sijoittuminen tarkoittaa sitä, missä tulkki sijaitsee esimerkiksi vauhdikkaiden harrastusten aikana. On tärkeää, että tulkki on nopeasti käytettävissä, jos valmentajalla on sanottavaa, mutta tulkki ei ole itse toiminnan tiellä. Tulkin sijoittumista on pohdittu yleistulkkauksen ja opiskelutulkkauksen näkökulmasta. Sovellan näitä tietoja harrastuksessa tulkkaukseen luvussa *3.4 Tulkin sijoittuminen*.

3.1 Lapsen oikeus tulkkaukseen

Suomen perustuslain 17 pykälän mukaan viittomakieltä käyttävien ja vammaisuuden vuoksi tulkitsemis- ja käännösapua tarvitsevien oikeudet turvataan lailla (Suomen perustuslaki 1999). Tulkkaukseen oikeus perustuu vammaisten henkilöiden tulkkaukseen koskevaan lakiin (Laki vammaisten henkilöiden tulkkauksesta 2010).

Lapsi on oikeutettu tulkkauspalveluihin, jos hänellä on kuulovamma, kuulonäkövamma tai puhevamma ja hän tarvitsee vammansa vuoksi tulkkausta. Ennen tulkin käytön aloittamista lapselle on myönnettävä tulkkauspalvelupäätös. Sitä voi hakea milloin vain, koska päätöksen hakuun ei ole alaikäraja. (Kuuloavain.fi 2015d.) Tulkkauspalvelupäätökset tehdään Kansaneläkelaitoksen Vammaisten tulkkauspalvelukeskuksessa (Kela 2015a). Lainsäätäjän näkökulma tulkkauspalvelun hyväksymiselle on lääketieteellinen, vammaisuuteen perustuva (Lappi 2000, 75). Vammaisten tulkkauspalveluihin oikeutettuja 0–15-vuotiaita kuulovammaisia oli yhteensä 340 vuoden 2010 lopulla (Martikainen & Rainò 2014, 9).

Tulkkauspalvelu on käyttäjälleen maksutonta (Lappi 2000, 75). Sitä järjestetään muun muassa harrastamiseen ja virkistykseen (Kela 2015a). Tulkkauspalvelun käyttö edellyttää, että lapsi hallitsee tulkkauksessa käytettävän kommunikointimenetelmän eli hän pystyy tulkkauksen avulla ilmaisemaan itseään (Kela 2015b). Lasten vanhemmat tekevät päätöksen tulkkauksessa käytetystä kielestä tai kommunikaatiomenetelmästä (Kuuloavain.fi 2015d). Tällaisia kommunikaatiomenetelmiä ovat suomalainen tai suomenruotsalainen viittomakieli, viitottu puhe suomen tai ruotsin kielen mukaan, puheelle tulkkaus, kirjoitustulkkaus sekä muut kommunikaatiotavat, esimerkiksi puhevammaisille käytetyt puhetta tukevat ja korvaavat kommunikaatiomenetelmät. (Kela 2015b.)

Tulkkaus voidaan nähdä yhtenä lapsen käsitevarastoa laajentavana kielisyönteinä, koska tulkkauksen kautta saatu kieli rikastuttaa lapsen kieltä samalla tavalla kuin kuulevan lapsen kuulema kieli. On tärkeää, että tulkkausmenetelmä tukee lapsen kielen kehitystä. (Salomaa 2012, 20.)

Viittomakieliset lapset ja nuoret käyttävät useimmiten tulkkia, mutta myös puheella kommunikoivat lapset ja nuoret hyötyvät tulkin käytöstä. Puheella kommunikoivat lapset ja nuoret voivat käyttää tulkkia samanlaisissa tilanteissa kuin viittomakielisetkin, mutta tulkkausmenetelmänä voi olla viitottu puhe, sormiaakkosviestintä, kirjoitustulkkaus tai puheen toisto. Puheella kommunikoivat lapset ja nuoret hyötyvät tulkkauksesta tilanteissa, joissa kuunteluolosuhteet ovat haastavat esimerkiksi hälyn tai kaiun vuoksi tai lapsi tai nuori ei voi käyttää kuulemisen apuvälineitä esimerkiksi uinnin aikana. (Laurén 2006, 203; Kuuloavain.fi 2015d.)

3.2 Tulkin tehtävät

Anneli Salomaa (2012) tuo esille artikkelissaan tulkin roolin, kun asiakkaana on lapsi. Heti tulkkipäätöksen saatuaan vanhemmille tulisi järjestää perehdytystä tulkin roolista ja siitä, milloin ja miten tulkkausta voidaan käyttää. Artikkelissaan Salomaa korostaa sitä, että tulkki ei ole lapsen avustaja. Tulkki ei myöskään ole vastuussa lapsesta tulkkaustilanteen aikana. Tämän vuoksi on tärkeää ohjeistaa tilanteen muita aikuisia tulkin roolista. Paikalla olevien aikuisten on ymmärrettävä, että tulkki on vastuussa vain viestin välittämisestä. Muut tilanteen aikuiset ovat vastuussa lapsesta. (Salomaa 2012, 19.) Tulkin vastuu on tulkata kaikki kuulemansa ja näkemänsä, mutta hän ei ole vastuussa lapsen tai nuoren keskittymisestä, oppimisesta ja motivaatiosta (Esok.fi, i.a).

Asioimistulkin ammattisäännöstössä otetaan myös kantaa tulkin avustajarooliin. Sääntö numero 8 ”tulkki ei toimi tulkattavien avustajana tai asiamiehenä eikä toimeksiantonsa aikana ole velvollinen hoitamaan muita kuin tulkkaustehtäviä” ohjeistaa tulkkeja toimimaan roolinsa mukaisesti kielenkääntäjänä. (Suomen Viittomakielen Tulkit ry, 2014a; Mikkonen 2014, 11).

Tulkit ovat sitoutuneet noudattamaan vaitiolovelvollisuutta. Tulkki ei saa hyötyä tiedosta, jonka on kuullut tulkkauksen yhteydessä. Tulkki on myös puolueeton. Hän ei saa antaa henkilökohtaisten asenteidensa tai mielipiteidensä näkyä tulkkauksessa tai tilanteessa, jossa hän tulkkaa. (Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2014b; Kuurojen Liitto & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 41)

3.3 Kuulovammaisten lasten tulkkiringit

Tulkkirinki tarkoittaa 2–4 tulkin muodostamaa ryhmää. Tulkkirinki voidaan muodostaa henkilölle, jolla on tulkkauspalvelun käyttäjänä erityistarpeita ja joka käyttää erilaisia kommunikaatiomenetelmiä. Tulkkirinki voidaan muodostaa myös maahanmuuttajalle tai lapselle. (Kela 2015c.)

Kokemusteni mukaan tulkkiringin tarkoituksena on saavuttaa tulkkien pysyvyys. Rinkien avulla tulkkauksen laatu säilyy hyvänä, kun harrastuksessa käy säännöllisesti samat tulkit. Tulkkiringissä olevat tulkit ovat perehtyneet lapsen kommunikointimenetelmään (Kela 2015c). He oppivat käyttämään harrastuksessa käytettyä sanastoa, jolloin myös lapsi oppii enemmän.

3.4 Tulkin sijoittuminen

Tulkki sijoittuu usein hieman taka-alalle. Näin tulkki antaa mahdollisuuden erikielisten henkilöiden kohdata toisensa ja keskustella keskenään toimien vain kielen ja kulttuurin välittäjänä. Viittomakieli on visuaalinen kieli, joka usein herättää tilanteessa muiden ihmisten huomion. Tämän vuoksi tulkki ei ole näkymätön tulkkauksitilanteessa. (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2010, 57.)

Lapsille tulkatessa tulkki joutuu ottamaan enemmän vastuuta näkyvyydestä, koska useimmiten muilla osapuolilla ei ole kokemusta tulkin käytöstä. Tulkki sijoittaa itsensä ja lapsen niin, että lapsi näkee mahdollisimman hyvin tulkkauksen lisäksi ryhmän ohjaajan ja muut lapset. (Mikkonen 2000, 52.) Vauhdikkaissa liikuntaharrastuksissa tulkki yrittää pysytellä valmentajan lähellä, jotta lapsi tai nuori pystyy seuraamaan tarvittaessa sekä tulkkia että valmentajan eleitä ja ilmeitä. Tärkeintä tulkkauksen onnistumisen kannalta on riittävä valo ja kuuluvuus. Tämä ei ole aina mahdollista, esimerkiksi kaikuvarussa jäähallissa. (Edu.fi 2009; opiskelutulkki.fi i.a.)

4 HARRASTUKSET JA VERTAISRYHMÄT

Kuulovammaisten lasten identiteetin muodostumisen kannalta on tärkeää, että he pääsisivät yhdistysten järjestämille leireille, joissa he tapaavat muita kuulovammaisia lapsia (Helevirta & Luoma 2000, 32). Lasten ja nuorten tapahtumissa korostuu usein vertaistuen merkitys. Leirien ja tapahtumien tavoitteena on lisätä lapsen ja nuoren tietoisuutta kuulovammaisuudesta ja vahvistaa itsetuntoa. (Kuuloliitto 2009f.)

Suomen Kuurojen Urheiluliitto tarjoaa lapsille ja nuorille virikkeitä ja liikuntatoimintaa. He järjestävät esimerkiksi leirejä, leirikouluja ja kilpailuja. Liikuntakerhoissa lapsi tai nuori voi esimerkiksi harrastaa uintia tai palloilulajeja. Myös kuulovammaisten eri yhdistykset järjestävät leirejä ja tapahtumia lapsille ja nuorille sekä koko perheelle. Muun muassa Kuurojen Liitossa toimii nuorisotyöryhmä, jonka tehtävänä on järjestää kotimaisia ja kansainvälisiä leirejä ja tapahtumia lapsille ja nuorille. Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto järjestää musiikki-leikkikoulutoimintaa ja Kuuloliitto erilaisia liikunta- ja kesäleirejä. (Suomen Kuurojen Urheiluliitto 2014; Kuurojen Liitto i.a.; Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ry 2015b; Kuuloliitto 2009f.)

4.1 Kerho- ja harrastustoiminnan merkitys

Harrastustoiminta kehittää uusia taitoja ja itsetuntoa sekä luo sosiaalisia verkkoja (Ranta 2012). Se on, aiheesta riippumatta, sosiaalinen prosessi, jossa lapsi tai nuori oppii ottamaan ja tunnistamaan oman roolinsa ryhmässä toimijana (Järvinen 2009, 73). Harrastus vahvistaa luottamusta omiin kykyihin ja taitoihin positii-visen yhteistyön, ohjaajan ja lapsen tai nuoren yhteistyön kautta (Järvinen 2009, 69).

Kerhotoimintaan osallistuminen luo perustan säännölliselle harrastamiselle, jossa löydetään ja tuetaan lasten ja nuorten vahvuusalueita. Kerhotoiminta tukee lapsen tunne-elämän kehitystä ja eettistä kasvua. (Rajala 2011, 11.) Lapsena

hankittu kokemus harrastustoimintaan osallistumisesta, ilmenee itsetunnon kehittymisenä, oma-aloitteisuutena ja aktiivisuutena yhteisöään kohtaan (Kalevan Nuoret 2011, 4).

Harrastus- ja kerhotoiminnan vaikutus lapsen ja nuoren kehitykseen riippuu ohjaajien esimerkistä sekä ryhmään osallistuvan ystäväpiirin piirteistä. Harrastus, jossa ohjaus on laadukasta ja harrastajat valitaan ilman karsintoja, osoittautuu usein lapselle tai nuorelle kiinnostavaksi, ja hän mitä luultavimmin pysyy pitkään mukana harrastusryhmässä. (Pulkinen 2002, 237–239.)

4.2 Liikuntaharrastusten merkitys

Liikuntasosiologian tutkija Jari Lämsä toteaa liikunnan ja urheilun olevan lasten ja nuorten suosituimpia vapaa-ajan harrastuksia. Lasten ja nuorten tärkeimpiä liikunnan harrastusmuotoja ovat leikki, koululiikunta, harrastuslajit ja kilpaurheilu. (Lämsä 2009, 15, 34.)

Urheiluharrastuksella on monia fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia vaikutuksia lapsen ja nuoren kehitykseen. Vaikutukset voivat olla sekä positiivisia että negatiivisia. Positiivisia vaikutuksia ovat fyysisen kunnon parantuminen, tupakan tai alkoholin välttäminen, kohonnut itsetunto, sosiaalisten vuorovaikutustaitojen sekä pitkäjännitteisyyden kehittyminen. Negatiivisia tai ei-toivottuja vaikutuksia voivat olla loukkaantuminen, syömishäiriöt, identiteetin yksipuolinen kehittyminen, väkivaltaisuus ja kilpailemisesta aiheutunut stressi, joka johtaa liikuntaharrastuksen lopettamiseen. (Lämsä 2009, 37.)

Joukkuelajeille on tyypillistä kilpaileminen. Kilpailu muiden lasten kanssa on luonnollista lapsen kehitykselle. Jos kilpailu on liian rankkaa tai aikuisten ehdoilla tapahtuvaa, se heikentää lapsen itsetuntoa ja urheilun myönteisiä vaikutuksia. (Pulkinen 2002, 237.)

Ryhmässä tapahtuva toiminta opettaa lasta ja nuorta ottamaan toiset ryhmässä huomioon. Liikuntaharrastus opettaa lapselle ja nuorelle ”reilun pelin” merkityksen sekä tukee tunteiden ilmaisua ja kielteisten tunteiden kuten pettymyksen käsittelyä. (Suomen sydänliitto i.a.)

4.3 Musiikkiharrastusten merkitys

Rytmi on lapselle ja nuorelle tärkeää. Se auttaa lapsen ja nuoren puheen ja viittomisen rytmittämistä. Lapsi ja nuori kohtaavat rytmiä kaikkialla muun muassa hengityksessä ja sydämen sykkeessä. (Martola 2006 10–12.)

Musiikkia harrastavilla lapsilla ja nuorilla voi olla helpompaa muistaa ääniä ja havaita äänissä eroja (Turun Sanomat 2013). Musiikkileikkikoulussa (muskarissa) lapsi oppii käsittelemään kielteisiä ja myönteisiä tunteita. Hän oppii sietämään pettymyksiä ja saa onnistumisen sekä turhautumisen kokemuksia. Tunteiden käsittely kasvattaa ja opettaa lapsen itsetuntemusta. (MLL:n Järvenpään paikallisyhdistys 2015.)

Musiikkiharrastus parantaa myös lapsen ja nuoren tarkkaavaisuutta sekä vaikuttaa myönteisesti kuulojärjestelmään ja motoristen taitojen kehittymiseen (Toikkonen 2014). Motorista kehitystä tapahtuu varsinkin muskareissa, joissa liikutaan, lauletaan ja soitetaan. Laulaminen auttaa muun muassa puheen alueen vaikeuksissa ja kehittää suun alueen motoriikkaa. Liikkuminen kehittää karkeamotoriikkaa, kun taas soittaminen kehittää hienomotoriikkaa. (MLL:n Järvenpään paikallisyhdistys 2015.) Musiikkiharrastus voi helpottaa myös kielten oppimista, kuten vieraan kielen lausumisen omaksumista ja kuullun ymmärtämistä (Turun Sanomat 2013; Karjula 2009).

Muskareissa lapsi kehittää sosiaalisia taitojaan. Hänen on opittava odottamaan vuoroaan ja kuuntelemaan muita. Muskaritoiminta kehittää myös yhteistoiminnan osa-alueita: yhdessä tekemisentaitoa sekä asioiden ja esineiden jakamista muiden lasten kanssa. (MLL:n Järvenpään paikallisyhdistys 2015.)

4.4 Ystävät ja aikuiset harrastuksen tukena

Ystävyysuhteen tulee olla aitoa ja vastavuoroista ystävyyttä. Tällöin sillä on myönteisiä vaikutuksia lapsen tai nuoren elämään. (Terve.fi i.a.) Lapsi tarvitsee sekä ystäviä että vanhempia. On tärkeää, että kuuro lapsi tapaa muita kuuroja lapsia, jotta hän tuntee samaistuvansa heihin. Samaistumisen lisäksi kuurot lapset vahvistavat identiteettiään ja sosiaalisia taitojaan yhdessä olon kautta. Aikuisen rooli on tärkeä sosiaalisen vuorovaikutuksen luomisessa ja kannustamisessa. Tärkeintä kuitenkin on se, että lapset saadaan toimimaan keskenään. (Pulkinen 2002 232–233; Mikkonen 2000, 17–23.)

Ystävät vaikuttavat lapsen käyttäytymiseen, mutta vain pintapuolisesti. Vanhempien vaikutus ulottuu lapsen tai nuoren arvoperusteisiin saakka. Vanhempien vaikutus on kestävä, kun taas ystävät voivat vaihtua koulun tai asuinalueen vaihtuessa. (Pulkinen 2002, 232–234.)

Ystäväpiirin vaikutus lapseen tai nuoreen riippuu vanhempien sekä lapsen tai nuoren välisen suhteen laadusta. Lapsi tai nuori, jolla on vahva suhde vanhempiinsa, on vähemmän altis ryhmäpaineeseen kuin taas hän, jonka suhde on heikompi. (Pulkinen 2002, 233.) Jos ohjaaja ei ole kannustava, nuoret jättäytyvät helposti pois harrastustoiminnasta. Vanhemmat voivat vaikuttaa myönteisesti ystävien valintaan muun muassa rohkaisemalla heitä tietynlaisiin harrastuksiin. Vanhempien tuki ja panostus on tärkeää harrastamisessa, kunhan vanhemmat eivät vaadi lapseltaan tai nuoreltaan liikaa. Tällöin lapsi tai nuori voi kokea ylimääräistä stressiä ja hän alkaa harrastaa vain vanhempiensa toiveesta eikä harrastamisen ilosta. Nuoren kehityksen kannalta on olennaista, millaiseen toimintaan hän osallistuu ja kenen kanssa. (Pulkinen 233, 237–238; Lämsä 2009, 32.)

5 KYSELYTUTKIMUS KUULOVAMMAISTEN LASTEN JA NUORTEN HARRASTUKSISTA

Opinnäytetyöni loppuosa käsittelee työn toteuttamista ja sen tuloksia. Ensin esittelen käyttämäni aineiston keruumenetelmän ja arvioin sen toimivuutta opinnäytetyöni toteutumisen kannalta. Sen jälkeen esittelen saamani tulokset ja vertailen niitä aikaisemmin saatuihin tutkimustuloksiin. Lopussa vielä pohdin tulosten pääkohtia ja esittelen jatkotutkimusideoitani.

5.1 Aineiston keruumenetelmä

Valitsin aineiston keruumenetelmäksi kyselylomakkeen, koska se on tehokas tapa kerätä laajaa tutkimusaineistoa (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2000, 182). Toteutin kyselylomakkeeni (LIITE 1: Kyselylomake) sähköisenä Webropol-kyselynä syksyllä 2014. Otin yhteyttä Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liittoon, joka lupasi jakaa kyselyni Facebook-sivuillaan. Sain myös opinnäytetyöni ohjaajilta vinkkiä henkilöistä, joilla on yhteyksiä (sukulaisia, työkavereita, tuttavita) kohderyhmääni kuuluviin henkilöihin. He jakoivat kyselyäni ainakin Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liiton, Kuulovammaisten lasten tuki ry:n ja Kuuloavaimen koti- ja Facebook-sivuilla. Tällä tavoin saavutin mahdollisimman hyvin kohderyhmääni kuuluvat henkilöt.

Kyselylomakkeen käytöllä on haittapuolensa aineiston keruumenetelmänä. Tekijä ei voi kontrolloida väärinymmärryksiä eikä hän voi olla varma, kuinka vakavasti ja huolellisesti vastaajat ovat vastanneet kyselyyn. Väärinymmärrysten minimoimiseksi on tärkeää, että kyselylomakkeen toimivuutta testataan ennen sen julkaisemista. (Hirsijärvi ym. 2000, 185, 189.) Testasin kyselylomakkeeni opiskelutovereilla ja muutamilla lehtoreilla useampaan kertaan ennen sen julkistamista.

Vastaajan on mielekästä vastata kyselyyn, kun se on siistin ja selkeän näköinen. Myös kysymysten tulee olla selkeitä ja lyhyitä. Kysymyksissä tulee käsitellä vain yhtä asiaa kerrallaan, jolloin vältetään kaksoismerkityksiä. (Hirsijärvi ym. 2000,

189.) Halusin tarkentaa monivalintakysymyksiäni vastausvaihtoehdon lisäksi avoimella kohdalla, johon vastaaja pystyi täydentämään vastaustaan esimerkiksi tilanteessa, jossa lapsella tai nuorella oli monia harrastuksia, mihin harrastukseen vastaus liittyi. Tämän vuoksi kyselyni saattoi näyttää hieman epäselvältä. Avoimet kohdat olivat tietoinen ratkaisu, jolla pyrin täsmentämään vastauksen tiettyyn lapsen tai nuoren harrastukseen.

Tein kyselylomakkeeni, niin että jokaisella sivulla oli oma teemansa. Tämän tarkoituksena oli selkeyttää kyselyn kulkua. Olin nimennyt jokaisen sivun teeman mukaisesti, jolloin vastaajan oli helppo seurata, mihin aiheeseen kysymykset liittyivät.

Liitin kyselyni alkuun saatesanat (LIITE 2: Kyselylomakkeen saatesanat), jossa kerroin opinnäytetyön tekijän taustan ja kyselyn tarkoituksen sekä ohjeistin lukijaa kyselyn vastaamisessa. Kyselyssäni on kysymyksiä, jotka koskevat sekä vanhempia että lasta tai nuorta. Tämän vuoksi saatesanoissa toivoin, että molemmat vastaisivat yhdessä kyselyyni.

5.2 Aineiston keruun arviointi

Opinnäytetyöni onnistumisen kannalta pidin tärkeänä, että kyselyni saavuttaisi ja siihen vastaisi mahdollisimman monta henkilöä kohderyhmästäni. Kuitenkin otos jäi melko pieneksi (n=49).

Viides kysymykseni oli valintakysymys. Valintakysymys tarkoittaa kysymystyyppiä, jossa vastaaja voi valita yhden vastausvaihtoehdon (Webropol 2012, 4). Olin ehtinyt julkaista kyselyni, kun huomasin, että kysymyksessä ei voinut valita kuin yhden vastausvaihtoehdon. Vastatessaan kuulovammaisuutta ja apuvälineiden käyttöä koskevaan kysymykseen vastaaja ei voinut vastata lapsensa olevan huonokuuloisen ja käyttävän kuulolaitetta. Kysymyksen olisi pitänyt olla monivalintakysymys, jossa vastaaja olisi voinut valita useamman vastausvaihtoehdon (Webropol, 2012, 4). Osa vastaajista, jotka olivat ilmoittaneet lapsensa tai nuorensa

rensa olevan huonokuuloinen, huomasi mainita viimeisessä kysymyksessä lapsen tai nuoren käyttävän kuulolaitetta. Kyselyn muokkaus ei ollut suositeltavaa julkaisun jälkeen, koska se olisi vaikeuttanut aineiston analysointivaihetta. Näin ollen päätin jättää viidennen kysymyksen valintakysymykseksi sen sijaan, että olisin muokannut sen monivalintakysymykseksi. Tämä ei vaikuttanut kyselyni tuloksiin merkittäväällä tavalla.

Kyselylomakkeen saatesanoissa mainitsin kohderyhmäni olevan peruskouluikäiset ja sitä nuoremmat kuulovammaiset lapset ja nuoret. Jälkeenpäin ajateltuna olisi ollut parempi ilmaista kohderyhmä ikävuosina, 1–15-vuotiaat lapset ja nuoret. Tällä tavoin olisin saattanut välttyä kohderyhmään kuulumattomilta vastauksilta. Peruskouluikäiset ja sitä nuoremmat ei ole käsitteenä kovin tarkka. Tämän vuoksi käytän työssäni tarkempaa ilmaisua kohderyhmästä, eli 1–16-vuotiaat. Vaikka 0-vuotiaalla olisikin harrastuksia, hän ei vielä pysty kommunikoimaan tasolla, joka olisi opinnäytetyöni kannalta mielekäästä. Siksi ikähaarukka alkaa 1-vuotiaasta. Myöskään en saanut vastauksia 0-vuotiaiden vanhemmilta. Pidentyneen oppivelvollisuuden vuoksi opinnäytetyössä on otettu huomioon 16-vuotiaiden peruskoulua käyvien vastaukset.

Koin Webropolin hyväksi välineeksi kyselylomakkeen toteuttamiselle, koska se oli yksinkertainen ja helppokäyttöinen. Kyselyn sähköinen muoto helpotti kyselyn jakoa kohderyhmään kuuluville henkilöille. Pienen vastaajajoukon vuoksi onnistuin vertailemaan vastauksia Webropol-ohjelman avulla sekä ryhmäkohtaisesti (esimerkiksi kuurot ja huonokuuloiset) taulukoita tehden. Koin Excel-ohjelman hyödylliseksi havainnollistamaan tuloksia.

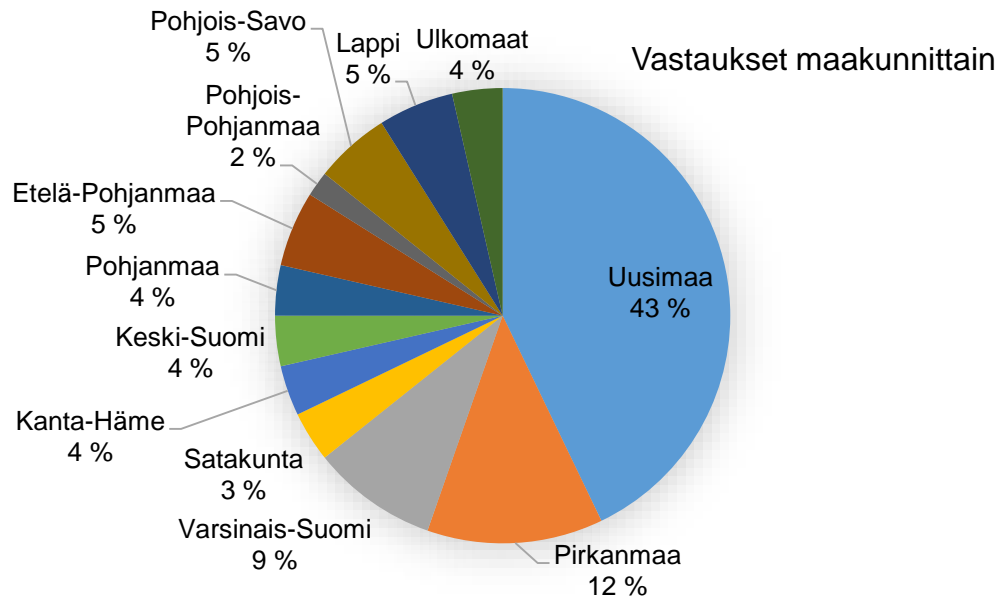
6 KOHDERYHMÄN ESITTELY

Käyttäessäni sanaa vastaajat tarkoitan kyselyä koskevien lasten vanhempia ja puhuessani vastaajien lapsista ja nuorista käytän usein ilmaisua kohderyhmä. Kyselyni vastaajat olivat opinnäytetyöni kohderyhmän eli lasten ja nuorten vanhemmat. Tuloksissa esiintyvät prosenttiluvut ovat pyöristettyjä likiarvoja.

6.1 Vastaajien määrä

Sain kyselyyni 56 vastausta. Lasten ja nuorten ikä vaihteli yhdestä vuodesta 19 vuoteen. Kyselyni saatesanoissa mainitsin tutkimusryhmäkseni peruskouluikäiset ja sitä nuoremmat. Jouduin näin ollen hylkäämään 16–19-vuotiaiden vastaukset, koska he eivät kuuluneet kohderyhmäni ikäluokkaan. Kun kävin kyselyni vastauksia läpi, päätin hyväksyä tuloksissa ne 16-vuotiaat, jotka käyvät vielä yläkoulu. Tämä sen vuoksi, että kuulovammaiset kuuluvat pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin (Opetushallitus i.a.). Näin ollen kyselyssäni ohjeistettu kohderyhmä peruskouluikäiset ja sitä nuoremmat toteutuivat.

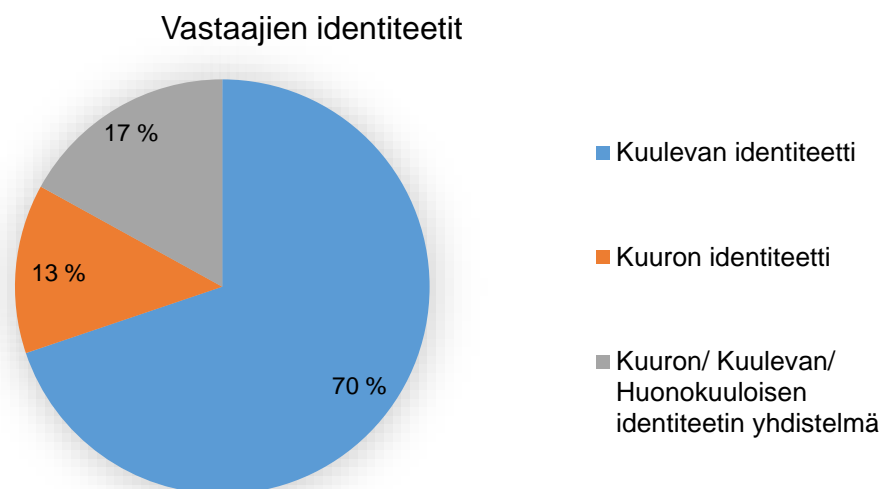
Vastauksia tuli ympäri Suomen. Jaottelin vastaukset maakunnittain kuvion 1 mukaisesti, josta nähdään, että eniten vastauksia tuli Uudenmaan alueelta (45 % vastauksista). Kyselyyni vastattiin myös ulkomailta. Jouduin hylkäämään nämä vastaukset, koska kyselyni koskee Suomessa asuvia kuulovammaisia 1–16-vuotiaita lapsia ja nuoria. Ulkomailla asuvat suomalaiset eivät vaikuta Suomessa toimivien tulkkien tarpeeseen. Jouduin hylkäämään kaiken kaikkiaan 7 vastausta, joten tuloksiini vaikutti 49 vastausta.

KUVIO 1. Vastaukset maakunnittain (n=56)

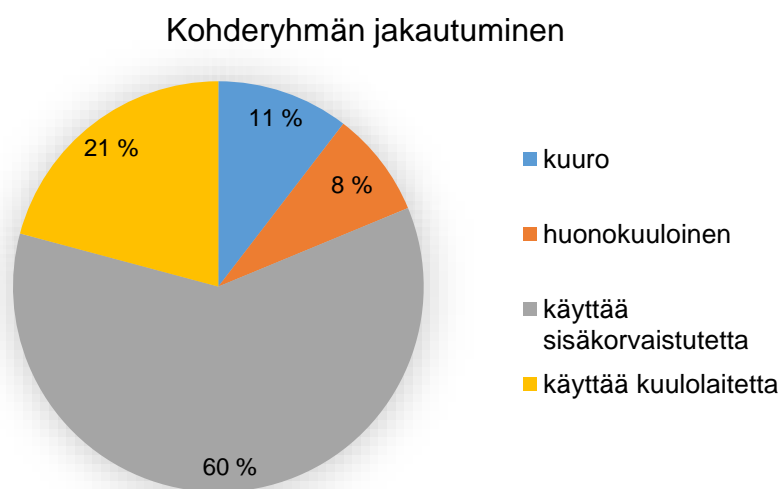
6.2 Kohderyhmän identiteetti ja sukupuolijakauma

Kuviosta 2 näkyy vastaajien identiteetin jakautuminen. Vanhemmista 70 % kertoi molempien, sekä isän että äidin, olevan kuulevia. Kuuroja vanhempia oli 13 % vastauksista. Vastaajista 17 % mainitsi, että perheen isän tai äidin identiteetti ei ollut sama. Perheen vanhemmista toinen oli kuuleva ja toinen kuuro tai toisena vaihtoehtona perheessä oli huonokuuloinen vanhempi ja kuuro tai kuuleva vanhempi.

KUVIO 2. Vastaajien identiteetit (n=53)

Tutkimuksen kohderyhmästä 55 % oli tyttöjä ja 45 % poikia. Kuten kuviosta 3 näkyy, kyselyyn vastanneiden lapsista ja nuorista suurin osa eli 60 % käytti sisäkorvaistutetta. Kuviossa 3 ei ole otettu huomioon niitä huonokuuloisia, jotka käyttävät kuulolaitetta. Kyselylomakkeessani viidennen kysymyksen kohdalla piti valita, kuuluuko lapsi kuulokojeiden käyttäjiin vai huonokuuloisiin. Tämä siis johtuu siitä, että kyseisessä kysymyksessä pystyi valitsemaan vain yhden vastausvaihtoehdon. Kuviossa 3 ilmoitetaan kohderyhmän jakautuminen vastaajien ilmoitusten mukaisesti.

KUVIO 3. Kohderyhmän jakautuminen

Kohderyhmästä 60 % kävi koulua integroidussa yleisopetuksessa, joista yli puolet oli sisäkorvaistutteen käyttäviä lapsia ja nuoria. Integraatio tarkoittaa erityisopetuksen oppilasta, joka opiskelee tavallisessa luokassa (Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 36). Kohderyhmästä kuulolaitteen käyttäjien osuus integroidussa yleisopetuksessa oli pieni.

Tässä opinnäytetyössä seuraavaksi suurin joukko eli 16 % ei käynyt lainkaan koulua, koska he olivat alle kouluikäisiä. Kuulovammaisille tarkoitettua erityiskoulua kävi 10 % kohderyhmästä.

7 HARRASTUKSET JA TULKIN KÄYTTÖ

Kyselyyn vastanneista lähes kaikilla oli useampia harrastuksia. Vastauksista selvisi, että kohderyhmällä oli sekä liikunnallisia että musiikillisia harrastuksia. Näiden lisäksi osa osallistui myös erilaiseen kerhotoimintaan. Vastauksissa mainittiin myös partio ja taiteellisia harrastuksia, kuten kuvataide ja valokuvaus (kuva 1).

KUVA 1. Kyselyssä ilmi tulleet harrastukset

Mikkosen pro gradu -tutkielmassa, jossa tutkimuskohteena olivat kuurot, todetaan liikuntaharrastusten olevan suosituimpia kuurojen keskuudessa. Tutkielmassa esiintyi samoja lajeja kuin opinnäytetyössäni. (Mikkonen 2000, 50.)

Opinnäytetyön kohderyhmän suosituin harrastus oli uinti, joka mainittiin 25 %:ssa vastauksista. Sitä suosittiin niin poikien kuin tyttöjenkin keskuudessa. Uintiharrastuksessa kävivät sisäkorvaistutteen ja kuulolaitteen käyttäjät sekä huonokuuloiset ja kuurot.

Toiseksi suosituin urheilulaji oli tanssi, jota harrasti pääosin vain tytöt. He olivat sisäkorvaistutetta tai kuulolaitetta käyttäviä lapsia ja nuoria. Olen luokitellut tanssiksi eri tanssilajit, kuten baletin ja nykytanssin. Tanssia harrasti 21 % kohderyhmästä.

Kaikista urheilulajeista eniten aikaa vei jääkiekko. Se oli poikien keskuudessa suosittu urheilulaji. Jääkiekkoa harrastettiin useammin kuin 7 kertaa viikossa ja yli 11 tuntia. Jääkiekkoharjoituksissa käytiin kuitenkin keskimääräisesti neljä kertaa viikossa.

Tytöt ja pojat olivat tasapuolisesti kiinnostuneita musiikkiharrastuksista. Alle kouluikäisten poikien suosiossa oli muskaritoiminta, kun taas tytöt suosivat jonkin instrumentin soittoa. Suosituin instrumentti oli piano. Kaikki musiikkia harrastavat olivat sisäkorvaistutteen käyttäjiä.

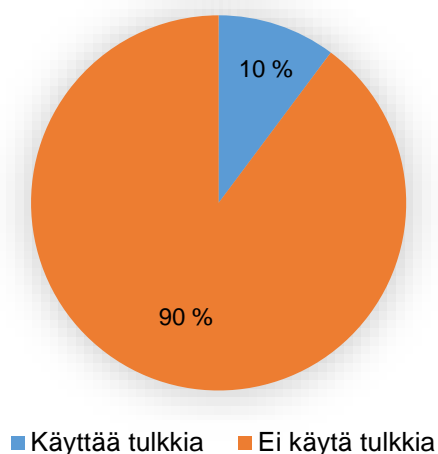
Kerhotoiminta oli toiseksi suosituin harrastus kohderyhmässä. Kerhotoiminnalla tarkoitan kaikenlaisia harrastekerhoja esimerkiksi kokkikerhoa, kuvataidekerhoa ja valokuvauskerhoa. Kohderyhmästä 23 % kävi erilaisissa kerhoissa, mistä tyttöjen määrä oli suurempi kuin poikien.

Käsittelen seuraavissa alaluvuissa kyselyni teemoja kaikkien kyselyssä esiin tulleiden harrastusten näkökulmasta.

7.1 Tulkin käyttö

Opinnäytetyön kohderyhmästä 90 % ei käyttänyt tulkkia. Tulkkia käytti säännöllisesti harrastuksensa aikana 10 % kohderyhmästä (kuvio 4). Osa vastanneista, jotka eivät käyttäneet tulkkia, kertoi kokeilevansa tulkin käyttöä, jos lapsella tai nuorella esiintyy myöhemmin hankaluuksia kuulla ohjeita harrastuksessa. Tällä hetkellä he eivät kokeneet tulkin käyttöä tarpeelliseksi.

Tulkin käyttö harrastuksissa

KUVIO 4. Tulkin käyttö harrastuksissa

7.1.1 Syitä, miksi tulkkia ei käytetty harrastuksissa

Yleisin syy olla käyttämättä tulkkia harrastuksissa oli se, että lapsi kuulee tarpeeksi hyvin sisäkorvaistutteellaan tai kuulolaitteellaan. Muutamissa vastauksissa mainittiin kuulon apuvälineistä FM-laite. Osa kertoi harkitsevansa laitteen käyttöä ja osa käytti jo laitetta harrastuksessa. FM-laitteen käyttö edellytti aina vanhemmilta ohjaajien perehdytystä laitteen toiminnasta. Näin laitteen ominaisuudet saatiin parhaalla mahdollisella tavalla käyttöön lapsen osallistumisen ja kuulemisen kannalta.

Muita syitä sille, että tulkkia ei käytetty harrastuksissa, olivat ohjaajan ja lasten tai nuorten seuraaminen ja matkiminen. Ohjaaja tai muut lapset näyttivät esimerkkiä ja kuulovammainen lapsi tai nuori seurasi perässä. Näin tapahtui usein, varsinkin tanssiharrastuksessa ja tilanteissa, joissa lapsi ei kuullut tai ymmärtänyt ohjeita. Muutamissa vastauksissa mainittiin, ettei lapsi tai nuori kyennyt toimimaan ryhmän mukana, jolloin toinen vanhemmista oli usein harrastuksessa mukana ja toimi tulkkina.

Tirkkosen (2004) pro gradu -tutkielman mukaan yleisopetuksessa kohdattuja haasteita olivat sisäkorvaistutelaisten kohdalla luokan työrauhan puuttuminen ja ympäröivä melu (Tirkkonen 2004, 70). Tämä voidaan yleistää koskemaan myös

harrastuksia. Kuulemiselle haastavat olosuhteet, esimerkiksi kaikuvat hallit, vaikeuttavat lasta tai nuorta kuulemasta kuulon apuvälineen avulla. Tällaisessa tilanteessa puheen toisto voisi olla hyvä tulkkausmuoto lapselle tai nuorelle, mitä vanhemmat ovat kyselyni vastausten perusteella tehneet. Martikaisen ja Rainò'n tutkimuksessa tuli esille sama ilmiö: vanhemmat toimivat lapselle tai nuorelle puheentoiston tulkkeina (Martikainen & Rainò 2014, 42).

Ensioletus saattaa olla, että viittomakielen tulkki käyttää tulkatessaan vain viittomakieltä. Tulkkien tehtäviin kuuluu puheen toisto, joka tulee harvoin esille puhuttaessa kuulovammaisten tulkkauspalveluista. Puheen toisto tulkkausmuotona on tarkoitettu kuulovammaisille, jotka eivät osaa viittomakieltä. Viittomakielen tulkkien asiakkaita ovat viittomakielisten kuurojen lisäksi kuurosokeat, huonokuuloiset, kuuroutuneet ja sisäkorvaistutetta käyttävät henkilöt. (Martikainen & Rainò 2014, 8; Laurén 2006, 199.)

Vastauksissa mainittiin myös, ettei lapsi osannut viittomakieltä, minkä takia tulkin käyttöä ei nähty tarpeelliseksi ja lapsen kommunikointia helpottavaksi. Osa lapsista ja nuorista oli oppinut nuorella iällä viittomakielen, mutta he olivat unohtaneet tai eivät halunneet käyttää viittomakieltä sisäkorvaistuteleikkauksen jälkeen.

Useissa kielen kehitystä koskevissa tutkimuksissa tulee esille puhutun kielen yleistyminen leikkauksen jälkeen. Hyden ja Punchin (2011) Australialaisessa tutkimuksessa selvisi, että 87 % (n=247) vanhemmista halusi sisäkorvaistutellapsensa käyttävän puhetta ja 12 % vanhemmista kertoi haluavansa käyttää puheen lisäksi viittomia lapsensa kanssa kommunikoidessa. Tutkimuksessa todettiin, että jo ennen leikkauspäätöstä vanhemmat olivat halunneet lapselleen puheen ja kuulemisen kommunikaatiotavaksi. (Hyde & Punch 2011, 545.)

Samoja tuloksia ovat saaneet Sume ja Wheeler, joiden tutkimukseen osallistuneiden sisäkorvaistutellasten ja -nuorten vanhemmat olivat kuulevia. (Sume 2010, 195; Wheeler, Archbold, Hardie & Watson 2009, 50.) Opinnäytetyössäni sisäkorvaistutetta käyttävien lasten ja nuorten vanhemmat olivat myös lähes kaikki (93 %) kuulevia, joten puhutun kielen asema perheissä oli vahva. Tämä saattaa olla

yksi syy sille, että viittomien käyttö on vähäistä tai unohdetaan kokonaan leikkauksen jälkeen.

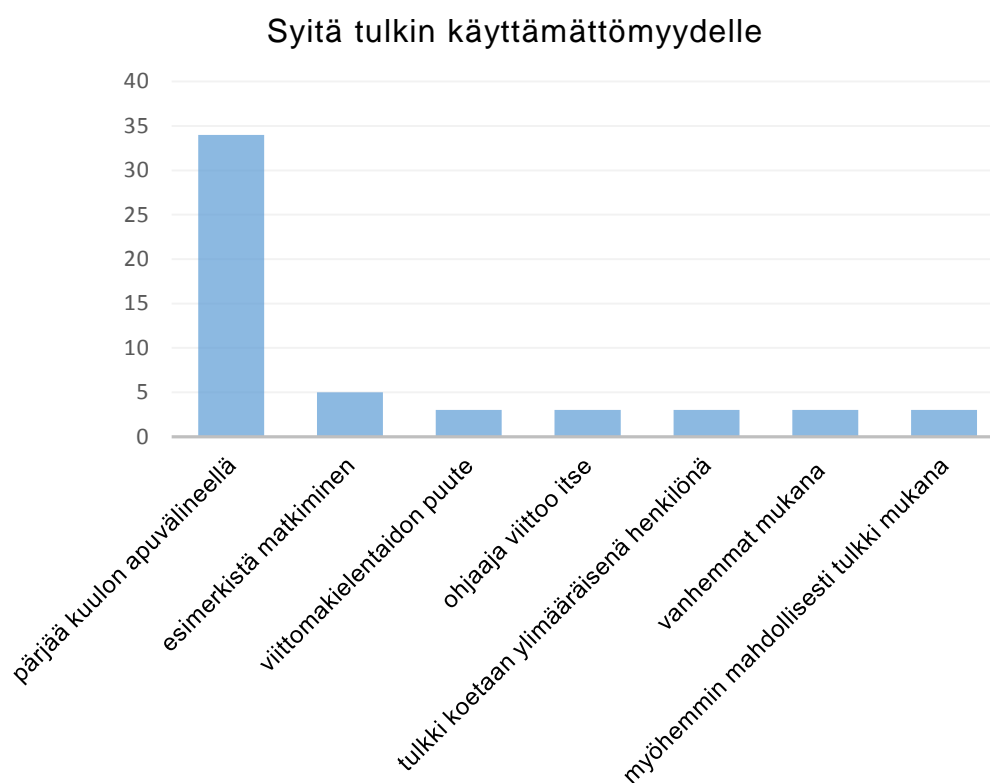
Martikaisen ja Rainòn tutkimuksessa tuli esille, että pieni osa sisäkorvaistutteen käyttäjistä käytti puheen tukena viittomia (Martikainen & Rainò 2014, 32). Wheelerin tutkimuksessa kerrottiin, että varsinkin nuoret näkivät viittomien käytön hyvänä mahdollisuutena tulevaisuuden kannalta. He halusivat käyttää sekä puhetta että viittomia, jotta he voisivat kommunikoida kuurojen ystäviensä kanssa. (Wheeler ym. 2009, 58.)

Tilanteissa, joissa istutetta ei voida käyttää (esimerkiksi uinti, sauna ja meluisat olosuhteet), viittomien hallinta on tärkeää kommunikaation sujumisen kannalta (Välimaa & Lonka 2010, 131). Hyden ja Punchin tutkimuksessa todettiin, että monet vanhemmat kokivat uimahallitilanteissa viittomien hallinnan mahdollistavan kommunikaation. Viittomien avulla he pystyivät kommunikoimaan lastensa kanssa, vaikka istute ei ollut käytössä tai se oli mennyt rikki. (Hyde & Punch 2011, 542, 546.) Rainò toteaa, ettei ole minkäänlaisia tieteellisiä todisteita siitä, että viittomakielen käyttö häiritsisi sisäkorvaistutteen saaneiden lasten puhutun kielen kehitystä (Rainò 2012, 14).

Kyselyni tuloksissa ilmeni, että muutamissa harrastustilanteissa ohjaaja osasi itse viittoa, jolloin luonnollisesti tulkin käyttöä ei nähty tarpeelliseksi. Eräessä vastauksessa kävi ilmi, että erään harrastuksen aikana järjestäjät olivat järjestäneet tulkkauksen. Harrastuksessa oli aina paikalla tulkkeja. Toisessa tapauksessa eräs harrastus oli tarkoitettu viittomakielisille, jolloin kaikki paikalla olevat osasivat käyttää viittomakieltä ja kommunikoida sen avulla.

Osa vastaajista mainitsi, että liikkuvissa harrastuksissa tulkin työ olisi mahdollonta. He olivat myös sitä mieltä, että tulkki häiritsisi valmentajan työtä eikä tulkkaus onnistuisi. Mielestäni tässä tilanteessa vanhempien ja kenties harrastusten ohjaajien tiedottamista tulkin työstä ja mahdollisuuksista tulkin käytölle pitäisi lisätä. Martikaisen ja Rainòn sisäkorvaistutelapsia koskevassa tutkimuksessa todettiin opinnäytetyöni tulosten tavoin, että vastanneista (n=59) huomattavalla osalla ei ollut tarvetta tulkkauspalveluun (Martikainen & Rainò 2014, 32).

Koin tärkeäksi ilmaista syyt tulkin käyttämättömyydelle vielä kuvion (kuvio 5) avulla, jotta ne olisivat helpommin sisäistettävissä. Vastauksissa moni mainitsi useampia syitä sille, ettei tarvitse tulkkia harrastuksen aikana, jonka vuoksi kuvion vastausten lukumäärä on 54.

KUVIO 5. Syitä tulkin käyttämättömyydelle (n=54)

7.1.2 Tulkin käyttö harrastuksissa

Vastanneista 10 % sanoi käyttävänsä tulkkia. Harrastukset, joissa tulkkeja käytettiin, olivat jalkapallo, jääkiekko, ratsastus ja taitoluistelu. Tulkkeja käytettiin etenkin Varsinais-Suomen, Uudenmaan ja Pirkanmaan alueilla. Uskon, että tulkkauksen tarve on muuallakin Suomessa, mutta se ei tullut esille tässä opinnäytetyössä, koska otos koko Suomessa asuvista 1–16-vuotiaista kuulovammaisista oli melko pieni.

Suurin osa (80 %) tulkkien käyttäjistä oli kuuroja ja 20 % kuulolaitteen käyttäjiä. Näiden lasten ja nuorten vanhemmat olivat kuuroja. Useat kuulevat vanhemmat eivät nähneet tulkin työn mahdolliseksi vauhdikkaissa urheilulajeissa. Viittomakieliset vanhemmat ovat kokeneita tulkin käyttäjiä, ja se vaikuttaa heidän lastensa tulkin käyttöön. Vastauksissa osittaiset ristiriidat tulkin käytöstä vauhdikkaissa harrastuksissa selittyy muun muassa vanhempien tulkkauspalvelukokemusten kautta. Lapsi osaa myös pyytää tulkkia, kun on nähnyt mallia, miten vanhemmat ovat käyttäneet ja hyötäneet tulkkauspalvelusta.

Kaikissa tulkkauksitilanteissa tulkkauskielenä oli viittomakieli. Opinnäytetyössäni ei tule esille, oliko tulkkauskieli suomalainen tai suomenruotsalainen viittomakieli. Suomessa tulkkauspalvelu järjestetään vain edellä mainituilla viittomakielillä, joten tulkkauskielen oli oltava suomalainen tai suomenruotsalainen viittomakieli (Kela 2015b). Eniten tulkkia tarvittiin pukutiloissa, harrastuksen aikana ja ohjaajan ohjeistuksen yhteydessä. Vähiten tulkkauksia tarvittiin ennen harrastusta, harrastuksen jälkeen ja asioista sopimisen yhteydessä. Tulkkauksia tarvittiin satunnaisesti näissäkin tilanteissa.

Yhdessä vastauksessa tuli esille tulkin rooliin kuulumattomat avustajan tehtävät. Vastauksessa mainittiin, että tulkki pukee lapselle hänen luistimensa jalkaan ja samalla tulkkaa, mitä muut ympärillä puhuvat. Muiden osallistujien puheiden tulkkaminen kuuluu tulkin tehtävään, mutta luistinten pukeminen ei. Luistinten pukeminen lapsen jalkaan olisi mielestäni joko vanhempien tai valmentajan tehtävä. Luisteluharrastuksissa voi olla erilaisia tapoja sitoa luistimia, joita tulkki ei tiedä. Tällainen tilanne on erityisen ongelmallinen vastuukysymyksen näkökulmasta, jos esimerkiksi tilanteessa sattuu jokin onnettomuus. Mikkosen pro gradu -tutkielmassa todetaan, että tulkin rooli riippuu lapsen iästä, taustasta ja kokemuksesta tulkin käyttäjänä sekä tulkkauksitilanteesta (Mikkonen 2000, 50). Opinnäytetyöni tulosten perusteella korostaisin, että lapsi ei ole tulkin vastuulla harrastuksen aikana. Vastuu lapsesta on valmentajalla ja vanhemmilla. Tulkin vastuu on kielen ja kulttuurin välittämisessä.

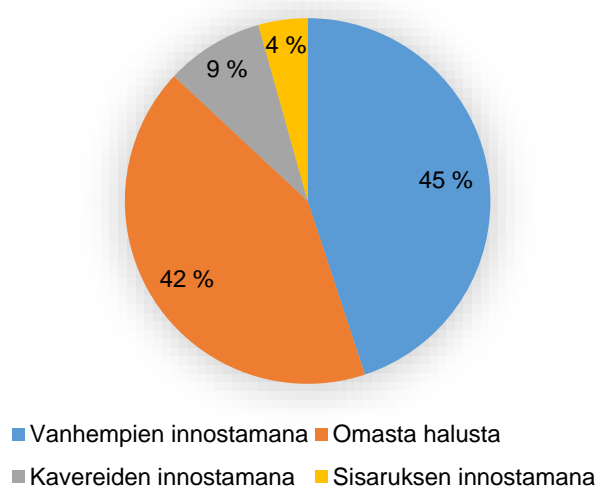
Martikaisen ja Rainòn (2014) tutkimuksessa tulee myös esille tulkin rooli avustajana. Tutkimuksessa kävi ilmi, että vanhemmat toivoisivat tulkkien ja avustajien

auttavan lasta tarvittaessa koulutehtävissä sekä huolehtivan, että lapsi on ymmärtänyt opetettavan asian. Tulkin ja avustajan tulisi auttaa myös reaaliaineissa, kielissä ja matematiikassa. (Martikainen & Rainò 2014, 28.) Kyseiset tehtävät saattavat kuulua avustajan toimenkuvaan, mutta tulkin tehtävä on ammattieettisten ohjeiden mukaisesti tulkkaustehtävät. Opettajia ja harrastusten ohjaajia on hyvä muistuttaa, että tulkki on kielenkääntäjä, ei avustaja. Lapsen tai nuoren keskittyminen, työnteko ja poissaolot ovat lapsen tai nuoren omalla vastuulla. Jos edellä mainittuihin asioihin on puututtava, se on opettajan tai ohjaajan tehtävä. (Opiskelutulkki.fi i.a.)

7.2 Vertaisryhmien vaikutus harrastuksen aloittamispäätökseen

Lapsen harrastuksen valintaan vaikuttivat eniten vanhemmat ja lapsen oma tahto (kuvio 6). Harvemmin valintaan vaikuttivat kaverit tai sisarukset. Yhdeksännen kysymyksen vastausvaihtoehdoista ”muusta syystä, mistä” valitsi 4 % vastanneista. Muu syy harrastuksen aloittamiselle olivat sisarukset, jotka harrastivat kyseistä harrastusta. Suurin osa tytöistä oli aloittanut harrastuksensa omasta tahdostaan, kun taas poikien mielipiteisiin oli usein vaikuttanut heidän vanhempansa ehdotukset.

Syy harrastuksen aloittamiselle

KUVIO 6. Syy harrastuksen aloittamiselle

Vanhempien vaikutus lapsen harrastuksen valintaan voi johtua siitä, että lapsi on kiinnostunut lajista vanhempiensa kautta. Vanhemmat saattavat suositella sellaisia harrastuksia, joista heidän mielestään olisi hyötyä lapselle tai nuorelle.

7.3 Harrastusten määrän sopivuus lapsen ja nuoren vapaa-ajassa

Kohderyhmästä 79 % koki tämän hetkisten harrastusten määrän olevan sopiva, kun taas 6 % sanoi harrastuksia olevan liikaa. Kohderyhmästä 14 % koki harrastusten määrän vähäiseksi. Kohderyhmän tavoin suurin osa vastaajista (83 %) oli sitä mieltä, että lapsella tai nuorella oli sopivasti harrastuksia. Vastaajista 10 % sanoi lapsellaan tai nuorellaan olevan liikaa harrastuksia ja 8 %, että harrastuksia oli liian vähän.

Kohderyhmän mielestä harrastusten liian suuri määrä näkyi väsymyksenä ja harrastusinnon uupumisena. Lapsi tai nuori ei jaksanut enää käydä harrastuksessa tai heidän mielestään harrastuspäiviä oli liian monta viikon aikana. Liian vähäinen harrastusten määrä johtui siitä, että paikkakunnalla, jolla lapsi tai nuori asui, ei järjestetty monipuolisia harrastusmahdollisuuksia.

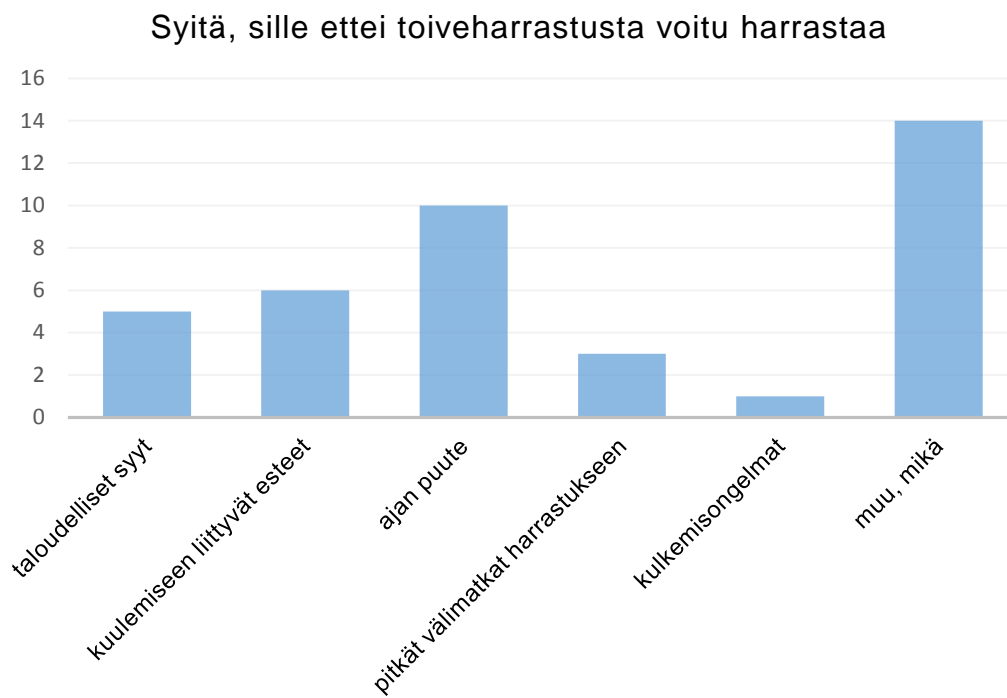
Vanhempien mielestä liiallinen harrastusten määrä ilmeni vapaa-ajan puutteessa ja lapsen jatkuvana väsymyksenä. Harrastus vaati monia päiviä viikossa, jolloin lapselle tai nuorelle jäi vähemmän aikaa läksyjien tekemiseen. Harrastuskertojen runsas määrä viikossa näkyi myös vanhempien vapaa-ajan puutteessa, koska toinen vanhempi oli aina lapsen tai nuoren mukana. Vaikka lapsi kokikin harrastusmäärän sopivaksi, vanhemmat saattoivat nähdä määrän liian suureksi nimenomaan vanhempien osallisuuden ja vapaa-ajan puutteen vuoksi. Sopivaa harrastusta, joka olisi lähellä lapsen tai nuoren asuinalueita ei löydetty, jonka vuoksi vanhemmat kokivat, että lapsella tai nuorella on liian vähän harrastuksia.

7.4 Lasten ja nuorten toiveharrastukset

Kohderyhmästä 53 % olisi halunnut harrastaa jotain muuta nykyisten harrastusten lisäksi. Vastauksista 77 % koski liikunnallisia harrastuksia. Eniten olisi haluttu harrastaa jalkapalloa, ratsastusta tai yleisesti jotain liikunnallista harrastusta. Vastauksista 15 % koski musiikkiharrastuksia. Yleisin musiikillinen toiveharrastus oli jonkin instrumentin soitto. Vastauksissa ei mainittu yksittäisiä instrumentteja. Muutama (8 %) kertoi haluavansa harrastaa sekä liikunnallisia että musiikillisia harrastuksia. Harrastuksessa toivottaisiin olevan viittomakielisiä lapsia, jotta kyseinen harrastus tuntuisi mielekkäältä.

Kuviossa 7 esitellään syitä, joiden vuoksi toiveharrastusta ei voitu harrastaa. Kuvion muu mikä -vaihtoehdon yleisin syy oli lapsen nuori ikä. Vanhempien mielestä oli hyvä, että harrastukset aloitettiin ensin yhdellä harrastuksella ja mahdollisesti myöhemmin aloitettaisiin toinen harrastus nykyisen lisäksi. Toiseksi yleisin muu syy oli se, että haluttua harrastusta ei järjestetty paikkakunnalla, jossa lapsi tai nuori asui tai ryhmät olivat jo täynnä. Muiksi syiksi mainittiin myös harrastuslajien tavoitteellisuus kilpailuissa. 2010-luvulla moni liikuntaharrastus tähtää kilpailuihin ja joukkueen tai yksilötason menestymiseen. Lapsi olisi halunnut harrastaa liikunnallista harrastusta harrastamisen ilosta ilman kilpailuja.

Kuulovammaan liittyviä mainintoja oli muutamia. Vastaajia mietitytti muun muassa musiikkiharrastukset kuulovamman kannalta. Esimerkiksi joidenkin instrumenttien kohdalla epäiltiin soittimen äänenvoimakkuuden vahingoittavan tervettä korvaa, jossa kuuloa oli jäljellä. Lapsi saattoi itse kokea musiikin epämiellyttävänä sisäkorvaistutteen kautta kuultuna, mutta silti hän olisi halunnut harrastaa jotain musiikkiin liittyvää harrastusta. Toinen asia kuulovammaan liittyen oli tasapaino-ongelmat liikunnallisissa harrastuksissa. Toiveharrastuksissa tai sen harrastamisen esteissä ei ilmennyt eroja kuurojen ja huonokuuloisten sekä sisäkorvaistutteen ja kuulolaitteiden käyttäjien välillä.

KUVIO 7. Syitä, sille ettei toiveharrastusta voitu harrastaa

8 POHDINTA

Olen tässä opinnäytetyössäni selvittänyt 1–16-vuotiaiden kuulovammaisten lasten ja nuorten harrastuksia ja tulkin käyttöä. Aineistossani liikunta oli yleisin harrastusmuoto. Lajeista uinti oli suosituin. Toiseksi yleisin oli kerhotoiminta, ja vähiten oli musiikin harrastajia. Kohderyhmästä 90 % ei käyttänyt tulkkia harrastuksen aikana, mikä saattaa osittain johtua siitä, että 60 % opinnäytetyön osallistujista oli sisäkorvaistutteen käyttäjiä. He selviytyivät tilanteista puheen ja kuulon varassa, tai heillä oli muita selviytymiskeinoja.

Kuulevat vanhemmat epäilivät tulkkauksen toteuttamisen mahdollisuuksia liikkuvissa ja vauhdikkaissa lajeissa. Tulkin käytöstä tulisi tiedottaa enemmän varsinkin sisäkorvaistutetusten ja -nuorten vanhemmille. Jos vanhempi ei ole käyttänyt tulkkia, voi hänellä olla ennakkoluuloja tulkkauspalvelua kohtaan eikä kuulovammaisen lapsi tai nuori saa mallia siitä, miten tulkkia käytetään. Kuuroilla vanhemmillä on todennäköisesti itsellään kokemusta tulkkauspalvelusta, joten heillä ei välttämättä ole ennakkoluuloja palvelua kohtaan. Tämä näkyy myös aineistossani, jossa kuurot vanhemmat kokivat tulkin välttämättömäksi. Kuulovammaisten lasten järjestöt, erityiskoulut ja istuteleikkauksia tekevät sairaalat voisivat tiedottaa enemmän kuulovammaisten lasten kuulevia vanhempia tulkin käytön mahdollisuuksista.

Aineistossani nousi esille, että osa sisäkorvaistutetta käyttävistä lapsista ja nuorista ei käyttänyt leikkauksen jälkeen viittomia. Vastaajat olivat kertoneet, että lapsi tai nuori ei ole viittomakielinen, jolloin tulkkia ei nähty hyödylliseksi. Tulkin työnkuvaan ajatellaan usein kuuluvan vain tulkkaus viittomakielelle, mutta siihen kuuluu myös puheen toisto, joka on tarkoitettu juuri heille, jotka eivät osaa viittomakieltä. Vanhemmat, jotka käyvät lastensa ja nuortensa harrastuksissa puheen toiston tulkkeina, voisivat vähentää arki-iltojen kuormitustaan tilaamalla tulkin harrastukseen. Tällöin suihkutiloissa, joissa istutetta ei voida käyttää, voitaisiin kommunikoida esimerkiksi viitotulla puheella. Tämä vaatisi viittomien ylläpitämistä leikkauksen jälkeen. Viittomien tarpeellisuudesta sisäkorvaleikkauksen jälkeen tulisi kertoa jo leikkauspäätöstä tehdessä ja leikkauksen jälkihoidon aikana.

Mahdollisia jatkotutkimusaiheita voisivat olla harrastusmahdollisuuksien selvittäminen eri paikkakunnilla kuulovammaisten näkökulmasta. Myös tulkin työstä ja viittomien käyttämisen hyödystä voisi tiedottaa enemmän, varsinkin sisäkorvaistutusten ja -nuorten perheille. Kommunikaatiotapa on täysin vanhempien ja lapsen oma valinta. Itse näkisin tärkeänä käyttää kumpaakin puhetta sekä viittomia. On myös tärkeää, että vanhemmilla olisi tiedossa viittomien mahdolliset hyödyt, jotta he voisivat hyödyntää erilaisia kommunikaatiotapoja sekä puhetta että visuaalista kommunikaatiota.

LÄHTEET

- Esok.fi i.a. Kuuron ja huonokuuloisen opiskelijan huomioon ottaminen korkeakouluopiskelussa. Viitattu 1.3.2015. <http://www.esok.fi/esok-hanke/julkaisut/oppaat/kuulo>
- Helevirta, Heidi & Luoma, Mirva 2000. Kuurojen lasten perheiden kotikulttuurin kartoitusta turkulaisen C.O. Malmin koulun oppilaiden vanhemmille osoitettujen kyselyiden pohjalta. Turun Kristillinen Opisto. Viittomakielen tulkin opintolinja. Päättötyö.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2000. Tutki ja Kirjoita. 6. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hyde, Merv & Punch, Renée 2011. The modes of communication used by children with cochlear implants and the role of sign in their lives, 535–549. Viitattu 13.2.2015. Saatavissa <http://www.nelliportaali.fi>, EBSCO Academic Search Premier -aineisto.
- Hynynen, Heidi; Pyörre, Susanna & Roslöf, Raija 2010. Elämä käsillä. Viittomakielentulkin ammattikuva. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Jauhiainen, Tapani 2007. Huonokuuloisuus. Opas huonokuuloisuudesta ja sen ongelmista. Helsinki: WSOY.
- Jokinen, Markku 2000. Kuurojen oma maailma – kuurous kielenä ja kulttuurina. Teoksessa Anja Malm (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Helsinki: Finn Lectura, 79–101.
- Jokinen, Markku & Martikainen, Anne 2000. Viittomakielinen lapsi koulussa. Teoksessa Eila Lonka & Anna-Maija Korpijaakko-Huuhka (toim.) Kuulon ja kielen kuntoutus. Vuorovaikutuksesta kommunikointiin. Helsinki: Palmenia, 239–260.
- Järvinen, Minna Riikka 2009. Kerhot ja opettajuus – Muutoslaboratorioita ja hermolepoa. Teoksessa Marjo Kenttälä & Merike Kesler (toim.) Kerhotoiminta. Osa kehitystä ja hyvinvoivaa koulua. Kerhokeskus: koulutyön tuki ry, 67–75. Viitattu 15.3.2015. <http://www.opin->

kirjo.fi/easydata/customers/opinkirjo/files/kerhotoiminta/kerhotoiminta_-_osa_kehityvaa_osa_kehittyvaa_ja_hyvinvoivaa_koulua.pdf

Kalela, Esa 2006. Keitä huonokuuloiset oikein ovat? Lähtökohtia huonokuuloisten sosiaalisten identiteetin tutkimukselle. Helsingin yliopisto. Soveltavan kasvatustieteen laitos. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Kuulonhuoltoliitto.

Kalevan Nuoret 2011. Kerhotoiminnan opas. Kalevan Nuorten Kesi-Suomi Piiri. Viitattu 15.3.2015. http://files.kotisivukone.com/keskisuomennuoriso-seurat.palvelee.fi/tiedostot/kerhotoiminnan_opas.pdf

Karjula, Marja-Leena 2009. Soittaminen jumppaa aivojamme. Teostory 3/2009. 10–14. Viitattu 1.3.2015. https://www.jyu.fi/hum/laitokset/musiikki/en/research/coe/Media/Soittaminen_Jumppaa_Aivojamme.pdf

Kela 16.1.2015a. Tulkkauspalvelupäätös. Viitattu 3.2.2015. http://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelut_paatos

Kela 16.1.2015b. Vammaisten tulkkauspalvelut. Viitattu 4.2.2015 <http://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelut>

Kela 16.1.2015c. Tulkkiringit. Viitattu 12.2.2015. http://www.kela.fi/tulkin-tilaaminen_tulkkiringit

Kiili, Johanna & Pollari, Kirsi (toim.) 2012. Hei kato mua! Vuorovaikutus ja hyvinvointi kuurojen ja huonokuuloisten lasten elämässä. Lapsivaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:3. <http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2015/04/hei-kato-mua.pdf>

Kronlund, Lars 2000. Tekninen kuulonhuolto. Teoksessa Eila Lonka & Anna-Maija Korpijaakko-Huuhka (toim.) Kuulon ja kielen kuntoutus. Vuorovaikutuksesta kommunikointiin. Helsinki: Palmenia, 327–352.

Kuuloavain.fi 2015a. Sisäkorvaistute. Viitattu 10.1.2015. <http://www.kuuloavain.fi/tietoa/kuulon-kuntoutus/sisakorvaistute>

Kuuloavain.fi 2015b. FM-laite. Viitattu 12.2.2015. <http://www.kuuloavain.fi/tietoa/palvelut-ja-apuvalineet/apuvalineet/fm-laite>

Kuuloavain.fi 2015c. Apuvälineet. Viitattu 12.2.2015. <http://www.kuuloavain.fi/tietoa/palvelut-ja-apuvalineet/apuvalineet>

- Kuuloavain.fi 2015d. Tulkkauspalvelut. Viitattu 4.2.2015 <http://www.kuuloavain.fi/tietoa/palvelut-ja-apuvalineet/tulkkauspalvelut>
- Kuuloliitto ry 2009a. Erilaiset kuulovammat. Viitattu 12.4.2015. http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuulo/huonokuuloisuus/erilaiset_kuulovammat/
- Kuuloliitto ry 2009b. Kuulokoje. Viitattu 10.2.2015. <http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuulo/kuulokoje/>
- Kuuloliitto ry 2009c. Kuulokojemallit. Viitattu 10.2.2015. <http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuulo/kuulokoje/kuulokojemallit/>
- Kuuloliitto ry 2009d. Kuulokojeen käyttö. Viitattu 10.2.2015. http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuulo/kuulokoje/kuulokojeen_kaytto_/
- Kuuloliitto ry 2009e. FM-laitteet. Viitattu 19.1.2015. <http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuulo/apuvalineet/fm-laitteet/>
- Kuuloliitto ry 2009f. Lapset ja nuoret. Viitattu 18.4.2015. http://www.kuuloliitto.fi/fin/vertaistoiminta/lapset_ja_nuoret/
- Kuuloliitto ry 2011. Koulussa on kuulovammaisen oppilas. Viitattu 11.3.2015. Löytyy osoitteesta http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuuloliitto/materiaalipankki/esitteet_ja_oppaat/
- Kuuloliitto ry 2012. Kuulovammajärjestön vastaus MTV3:n julkaisemaan uutiseen. Viitattu: 11.3.2015. <http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuuloliitto/ajankohtaista/?nid=473>
- Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ry 2015a. Kuulotietoa. Viitattu 9.2.2012. <http://www.klvi.org/kuulotietoa/>
- Kuulovammaisten Lasten vanhempien Liitto ry 2015b. Tulevat tapahtumat. Viitattu 18.4.2015. <http://www.klvi.org/events/>
- Kuurojen Liitto i.a. Nuorisotyö. Viitattu 18.4.2015. <http://www.kl-deaf.fi/fi-FI/Nuorisotyö/>
- Kuurojen Liitto 2015. Eduskunta hyväksyi viittomakielilain. Viitattu 28.3.2015. <http://www.kl-deaf.fi/fi-FI/uutiset/uutinen/?groupId=1ce45fc2-06ff-4d19-924c-67939a0bd93c&announcementId=931cede1-efe0-4cba-8de1-5e69af285c81>
- Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010. Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma. Kuurojen Liitto ry:n julkaisuja 60. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 158. Helsinki.

- Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta 2010/133, 19.2.2010. Viitattu 1.3.2015. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100133>
- LapCi ry i.a.a. Kenelle SI. Viitattu 9.2.2015. <http://www.lapci.fi/kenelle-si.html>
- LapCi ry i.a.b. Mikä on sisäkorvaistute? Viitattu 10.1.2015 <http://www.lapci.fi/sisakorvaistute.html>
- LapCi ry i.a.c. Tekniset apuvälineet. Viitattu 12.2.2015. <http://www.lapci.fi/tekniset-apuvälineet.html>
- Lappi, Päivi 2000. Viittomakielen lainsäädännöllinen asema. Teoksessa Anja Malm (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Helsinki: Finn Lectura, 71–77.
- Laurén, Sirpa 2006. Kielen sisäinen tulkkaus. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käännteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Finn Lectura, 199–225.
- Lonka, Eila & Linkola, Helena 2003. Kuulovammaisen lapsen kuulon, kielen ja kommunikaation kuntoutus. Teoksessa Kaisa Launonen & Anna-Maija Korpijaakko-Huuhka, (toim.) Kommunikoinnin häiriöt. Syitä, ilmenemismuotoja ja kuntoutuksen perusteita. Tampere: Tammer-Paino Oy, 119–142.
- Lämsä, Jari 2009. Lasten ja nuorten urheilu yhteiskunnassa. Teoksessa Harri Hakkarainen, Timo Jaakkola, Sami Kalaja, Jari Lämsä, Antti Nikander & Jarmo Riski. Lasten ja nuorten urheiluvalmennuksen perusteet. 1. painos. Lahti: VK-Kustannus Oy, 15–42.
- Martikainen, Liisa & Rainò, Päivi 2014. Sisäkorvaistutetta käyttävien lasten ja nuorten kuntoutus- ja tulkkauspalvelujen toteutuminen ja tarve tulevaisuudessa. 89/2014 Sosiaali- ja terveysturvan selosteita. Viitattu 11.3.2015 <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/144490/Selosteita89.pdf?sequence=28>
- Martola, Terttu 2006. Rytmiä viittomiseen ja leikkeihin. Helsinki: Kuurojen Liitto.
- Mikkonen, Pirkko 2000. Viittomakielentulkki kuuron lapsen vuorovaikutustilanteissa. Jyväskylän yliopisto. Varhaiskasvatuksen laitos. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma.

- Mikkonen, Pirkko 2014. Tulkin asiakkaat eilen, tänään ja huomenna. Kielisilta-lehti 2/2012. Viitattu 4.2.2015. http://www.tulkit.net/sites/default/files/kielisilta/kielisilta_2014-2.pdf
- MLL:n Järvenpään paikallisyhdistys 2015. Marakassin esittely. Viitattu 1.3.2015. http://jarvenpaa.mll.fi/toiminta/musiikkileikkikoulu_marakassi/marakassin-esittely/
- Opetushallitus i.a. Ketkä kuuluvat pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin. Viitattu 30.1.2015. http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/ohjeita_koulutuksen_jarjestamiseen/perusopetuksen_jarjestaminen/tietoa_tuen_jarjestamisesta/pidennetty_oppivelvollisuus/ketka_kuuluvat_pidennetyn_oppivelvollisuuden_piiriin
- Opiskelutulkki.fi i.a. Työskentely tulkin kanssa. Viitattu 16.3.2015. <http://www.opiskelutulkki.fi/opettajalle/tyoskentely-tulkin-kanssa>
- Pulkkinen, Lea 2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalisen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. MUKAVA-hanke. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Raino, Päivi 2012. Sisäkorvaistutteen saaneiden kuurojen lasten ja nuorten kielivalinnoista ja tulkkauspalvelujen tarpeesta. Sarja F, Katsauksia ja aineistoja 7. Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Rajala, Riitta 2011. Koulun kerhotoiminta. Teoksessa Riitta Rajala (toim.) Kerhot hyrräämään. Näkökulmia ja malleja koulun kerhotoiminnan vakiinnuttamiseen. Oppaat ja käsikirjat 2011:11. Opetushallitus, 7–13. Viitattu 15.3.2015. http://www.oph.fi/download/135198_Kerhot_hyrraamaan.pdf
- Riksförbundet DHB i.a. Hörselskada. Viitattu 9.2.2015. <http://www.dhb.se/?id=58>
- Ranta, Elina 2012. Tässä on paras lahja, jonka voit antaa lapsellesi. Taloussanomien 4.2. Viitattu 12.1.2015. <http://www.taloussanomien.fi/ihmiset/2012/02/04/tassa-on-paras-lahja-jonka-voit-antaa-lapsellesi/201222152/139>
- Ritala, Marianne 2015. Koordinaattori, LapCi ry – Sisäkorvaistutteleiden valtakunnallinen yhdistys. Sähköpostiviesti 10.2. Vastaanottaja Noora Harjula.
- Salomaa, Anneli 2012. Asiakkaana lapsi. Kielisilta 4/2012 Viitattu 3.2.2015. http://www.tulkit.net/sites/default/files/kielisilta/kielisilta_2012-4.pdf

- Satakieliohjelma 2013. Lapsi ja sisäkorvaistute. Viitattu 11.3.2015.
<http://whm02.louhi.net/~satakiel/wp-content/uploads/2013/09/Lapsi-ja-sis%C3%A4korvaistute-netti.pdf>
- Sorri, Martti 2000. Kuulovikojen tyypit, etiologia ja esiintyvyys. Teoksessa Eila Lonka ja Anna-Maija Korpijaakko-Huuhka (toim.) Kuulon ja kielen kuntoutus. Vuorovaikutuksesta kommunikointiin. Helsinki: Palmenia, 77–88.
- Sume, Helena 2010. Muutokset sisäkorvaistutetta käyttävän lapsen kommunikaatiossa vanhempien näkökulmasta. Puhe ja kieli (30) 4/2010, 189–202. Viitattu 13.3.2015. <http://ojs.tsv.fi/index.php/pk/article/view/4742/4447>
- Suomen Kuurojen Urheiluliitto 2014. Nuorisotoiminta. Viitattu 18.4.2015.
<http://www.skul.org/liitto/materiaalisalkku/skul-multimedia-cd/toiminta/nuorisotoiminta/>
- Suomen perustuslaki 1999/731, 11.6.1999. Viitattu 2.1.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Suomen sydänliitto ry i.a. Lapsen liikunnan vaikutukset. Viitattu 13.2.2015
<http://www.sydanliitto.fi/liikunnan-vaikutukset#.VN3B5i4ppnk>
- Suomen viittomakielen tulkit ry 2013. Sanasto –tulkkausalalan termistöä. Viitattu 8.2.2015. <http://www.tulkit.net/viittomakielen-tulkit/sanasto>
- Suomen viittomakielen tulkit ry 2014a. Asioimistulkin ammattisäännöstö. Viitattu 3.2.2015 <http://www.tulkit.net/ammatti/asioimistulkin-ammattisaannosto>
- Suomen viittomakielen tulkit ry 2014b. Viittomakielen tulkin ammattisäännöstö. Viitattu 16.3.2015. <http://tulkit.net/ammatti/viittomakielen-tulkin-ammattisaannosto>
- Terve. fi i.a. Lapsen ystävät. Viitattu 1.3.2015. <http://www.terve.fi/koululainen/lapsen-ystavat>
- Tirkkonen, Tiina 2004. Yleisopetus sisäkorvaistutetta käyttävän lapsen oppimisympäristönä. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Viitattu 16.3.2015.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/10129/G0000741.pdf?sequence=1>

- Toikkanen, Ulla 2014. Musiikkiharrastus tehostaa aivotoimintoja. Lääkärilehti 29.7. Viitattu 1.3.2015. http://www.laakarilehti.fi/uutinen.html?op-code=show/news_id=14919/type=1
- Turun Sanomat 2013. Lapsen musiikkiharrastus vaikuttaa aivojen kehitykseen. Viitattu 1.3.2015 <http://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/506234/Lapsen+musiikkiharrastus+vaikuttaa+aivojen+kehitykseen>
- Välimaa, Taina & Lonka, Eila 2010. Näkökulmia sisäkorvaistutetta käyttävien lasten puhutun kielen kehitykseen ja kommunikaatioon. Puhe ja Kieli 30:3. 127–135. Viitattu 13.3.2015. <http://ojs.tsv.fi/index.php/pk/article/view/4737/4440>
- Webropol 2012. Webropol 2.0 käyttöopas. Viitattu 3.4.2015. <https://www.webropol-surveys.com/Manuals/Webropol.Yleismanuaali.FIN.pdf>.
- Wheeler, Alexandra; Archbold, Sue M; Hardie, Tim & Watson, Linda M 2009. Children with cochlea implants: The communication journey. Cochlear Implants International (10)1/2009. 41–62. Viitattu 13.3.2015. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/cii.370/pdf>

LIITTEET

LIITE 1: Kyselylomake

Perustietoa vanhemmista ja lapsesta**1. Kyselyyn osallistuvan lapsen vanhemmat ovat ***

- kuulevia
- kuuroja
- huonokuuloisia
- äiti on kuuleva
- äiti on kuuro
- äiti on huonokuuloinen
- isä on kuuleva
- isä on kuuro
- isä on huonokuuloinen
- muu, mikä? _____

2. Lapsenne on *

- tyttö
- poika

3. Minkä ikäinen lapsenne on? *

4. Millä paikkakunnalla asutte? *

5. Lapsenne *

- on kuuro
- on huonokuuloinen
- käyttää sisäkorvaistutetta
- käyttää kuulolaitetta
- käyttää jotain muuta kuulonapuvälinettä, mitä?

6. Lapsenne käy koulua *

- esikoulua edeltävässä valmentavassa ryhmässä/luokassa
- esikoulussa
- kuulovammaisille tarkoitettussa erityiskoulussa
- erityisluokassa
- integroituna yleisopetuksessa
- Lapseni ei käy vielä koulua.
- muualla, missä? _____

7. Millä luokalla lapsenne on? *

- esikoulua valmistavalla luokalla
- esikoulussa
- 1. luokalla
- 2. luokalla
- 3. luokalla
- 4. luokalla
- 5. luokalla
- 6. luokalla
- 7. luokalla
- 8. luokalla
- 9. luokalla
- Lapseni ei käy vielä koulua.
- muulla, millä? _____

Lapsen nykyinen harrastus

8. Mitä lapsenne harrastaa? (Ilmoittakaa harrastuksen tarkka määritelmä, esim. ratsastus, pianonsoitto... Jos lapsenne harrastaa useampaa kuin yhtä harrastusta, ilmoittakaa kaikki harrastukset.) *

9. Miten lapsenne aloitti harrastuksensa? (Jos lapsellanne on useampi harrastus, kirjoittakaa avoimeen tilaan mistä harrastuksesta on kyse.) *

- vanhempien innostamana _____
- kavereiden innostamana _____

- omasta halusta _____
- muusta syystä, mistä? _____

10. Kuinka usein lapsenne viettää aikaa harrastuksensa parissa vapaa-aikanaan? (Kirjoittakaa avoimiin kohtiin kyseinen harrastus) *

- kerran viikossa _____
- 2 kertaa viikossa _____
- 3 kertaa viikossa _____
- 4 kertaa viikossa _____
- 5 kertaa viikossa _____
- 6 kertaa viikossa _____
- 7 kertaa viikossa _____
- useammin _____

11. Kuinka monta tuntia lapsenne käyttää aikaa harrastuksensa parissa viikon aikana? (Kirjoittakaa avoimeen kohtaan kyseinen harrastus) *

- 0-2 h _____
- 3-5 h _____
- 6-8 h _____
- 9-11 h _____
- useammin _____

12. Onko lapsella kavereita harrastuksessa? *

- kyllä
- ei (hypätkää kysymykseen 14)

13. Harrastuksessa kaverit ovat

- kuulevia
- kuuroja
- molempia
- joitakin muita, millaisia? _____

14. Lapsen mielestä hänellä on harrastuksia *

- sopivasti

- liikaa, miksi? _____
- liian vähän, miksi? _____

15. Vanhempien mielestä lapsella on harrastuksia *

- sopivasti
- liikaa, miksi? _____
- liian vähän, miksi? _____

Tulkin käyttö ja tulkkkaus

16. Käyttääkö lapsenne harrastuksessaan tulkkia? *

- kyllä (hypätkää kysymykseen 18)
- ei (vastatkaa kysymykseen 17)

17. Jos vastasitte "ei", kuvaile lyhyesti, miksi lapsenne ei käytä, ei halua käyttää tai ei tarvitse tulkkia harrastuksessaan.

18. Jos vastasitte "kyllä", luettelkaa lapsenne harrastukset, joissa hän käyttää tulkkia.

19. Millä tulkkkausmenetelmällä tulkkkaus on toteutettu?

- viittomakielellä
- viitotulla puheella
- muulla kommunikaatiomenetelmällä, millä?

- useammilla tulkkkausmenetelmillä, millä?

20. Missä tilanteessa lapsenne tarvitsee eniten tulkkkausta? (Kirjoittakaa avoimeen tilaan, mistä harrastuksesta on kyse. Voitte valita useamman vaihtoehdoista.) *

- ennen harrastusta _____
- harrastuksen aikana _____
- harrastuksen jälkeen _____

- ohjaajan ohjeistuksen aikana _____
- kavereiden kanssa juttelun/hengailun aikana

- asioista sopimisen yhteydessä _____
- pukutiloissa _____
- muissa tilanteissa, missä? _____
- Lapseni ei tarvitse harrastuksessaan tulkkia.

Toiveharrastukset

21. Haluaisiko lapsenne harrastaa jotain muuta harrastusta kuin hän tällä hetkellä harrastaa? *

- kyllä
- ei (vastatkaa halutessanne kysymykseen 24)

22. Mikä on harrastus, jota lapsenne haluaisi harrastaa?

23. Mikä estää lastanne harrastamasta kyseistä harrastusta?

- taloudelliset syyt
- kuulemiseen liittyvät esteet
- ajan puute
- ystävä ei harrasta samaa harrastusta
- pitkät välimatkat harrastukseen
- kulkemisongelmat
- muu, mikä?

24. Tuleeko teille jotain mieleen, mitä haluaisitte sanoa kyselyyn tai aiheeseen liittyen? Kiitos paljon vastauksestanne!

LIITE 2: Kyselylomakkeen saatesanat

Olen Diakonia-ammattikorkeakoulun viittomakielen tulkkiopiskelija ja tämä kyselylomake kuuluu osaksi opinnäytetyötäni. Kysely koskee kuulovammaisten lasten harrastuksia. Toivon, että vastaatte kyselyyni lapsenne kanssa. JOS teillä on useampi kuin yksi kuulovammaisen lapsi, toivon että vastaatte jokaisen lapsenne kanssa erilliselle kyselylomakkeelle. Kyselyni avulla pyrin tutkimaan, mitä kuulovammaiset lapset harrastavat ja käyttävätkö he harrastuksessaan tulkkia. Kyselyyn täyttämiseen kuuluu noin 5-10 minuuttia. Tähdellä (*) merkityt kysymykset ovat pakollisia.

Kiitos, että vastaatte kyselyyni!

Noora Harjula